

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

**Zhodnocení současného stavu, historický průzkum a
návrh rekonstrukce zámeckého parku v Horním Maršově**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kalousková Romana

Obor studia: Zahradní tvorba

Vedoucí práce: Ing. Miroslav Kunt, Ph.D.

© 2017 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení současného stavu, historický průzkum a návrh rekonstrukce zámeckého parku v Horním Maršově " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13.4.2017

Podpis autora:

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce Ing. Miroslavu Kuntovi Ph.D. za čas, který mi věnoval s ochotou při konzultacích. Za jeho cenné rady v přípravách a ke konečnému zpracování diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat i znalcům oblasti Horního Maršova pánům RNDr. Pavlu Klimešovi a Milanovi Víchovi za poskytnuté potřebné informace. Dále své rodině a blízkým přátelům za jejich trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Zhodnocení současného stavu, historický průzkum a návrh rekonstrukce zámeckého parku v Horním Maršově

Souhrn

Předložená diplomové práce se zabývá vznikem a vývojem zámeckého parku v Horním Maršově a návrhem obnovy, vyhotoveného za pomoci archivních materiálů. Cílem bylo nashromáždit veškeré písemné literární zmínky o řešeném objektu, dobovou obrazovou dokumentaci a dostupné mapové podklady. Následně provést inventarizaci ve vybrané části parku a vyhotovit inventarizační tabulky. Na základě těchto získaných materiálů a informací pak podat ucelený přehled o historickém vývoji řešeného území a navrhnout jeho rekonstrukci.

Literární část pojednává o vývoji zahradní architektury od baroka až po současnost. Podrobněji je v rešerši objasněný vývoj krajinářských parků, jejich význam, charakteristické příklady a údržba, protože první zmínky o parkové úpravě u zámku v Horním Maršově se datují k 18. století, doby vzniku přírodně krajinářských parků. V menším rozsahu pojednává literární přehled také o ostatních historických etapách. O zámku ani regionu nebyla dosud zpracována žádná podrobnější odborná literatura.

V praktické části diplomové práce byly chronologicky seřazeny nashromážděné archivní dokumenty o sledovaném objektu a následně analyzovány. Díky tomu bylo možné popsat historický vývoj zámku a parku. Při rozboru dobových pohlednic a fotografií byla věnována pozornost architektuře a vegetačním i technickým prvkům. Dochované materiály však vykazovaly různou vypovídající kvalitu. Lze říci, že zámek i park se vyvíjely podle potřeb svých majitelů a od prvopočátku až po současnost se jednalo vždy o budovu s formální úpravou. Nejvíce archivních záznamů je zachováno o průčelí zámku se zahradní architekturou. O uspořádání parku pak vypovídá mapa císařského povinného otisku stabilního katastru z roku 1841.

Na základě vyhotovené inventarizace, jež byla zpracována podle metodiky prof. Machovce (1982), bylo zjištěno, že se ve vybrané části parku nacházejí cenné exempláře, avšak současný stav je zanedbaný. Součástí diplomové práce jsou inventarizační tabulky a grafy, které vyhodnocují různé parametry stávající vegetace.

Na základě porovnání poznatků historických analýz a současného stavu byl zhotoven návrh rekonstrukce s přihlédnutím k budoucímu využití. Navržen byl rovněž mobiliář, plán výsadby a provedeno ekonomické zhodnocení. Práce poukazuje na možnosti obnovy chátrajícího významného objektu a může tak být inspirací pro jiné takovéto památky, které si zaslouží být uchovány pro další generace.

Klíčová slova: park, zámek v Horním Maršově, inventarizace, obnova

Assessing the current situation, historical research and design for the reconstruction of the chateau park in Maršov

Summary

The theme of the submitted diploma thesis is the foundation and development of the chateau park in Horní Maršov and a design of reconstruction based on archive materials. The goal was to collect all literal references of the studied subject, contemporary picture documentation and available map resources. Then inventory a chosen section of the park and make inventory tables. Finally, based on those acquired materials and information make a comprehensive summary of a historical development of the studied area and design its reconstruction.

Literary part deals with the evolution of garden architecture since Baroque to the present day. The research explains in detail the development of landscape parks, their significance, typical examples and their maintenance because the first mention of park alterations of the Horní Maršov chateau comes from the 18th century, the time period when most of nature landscape parks was founded. Minor part deals with other historical periods. Neither the chateau nor the park has yet been covered by any detailed scientific publication.

The practical part contains chronologically sorted archive documents about the researched subject and their follow up analysis. This enabled the description of the historical development of the chateau and the park. During the analysis of the historical postcards and photographs main focus was kept on architecture, vegetation and technical elements. Surviving materials however varied in their informative value. It can be said that both the chateau and the park were developed according to the needs of their owners and the gardens always had a regular composition. Out of the entire object the chateau front façade with garden architecture is best documented by the surviving archive entries. The park layout is shown by the map of the imperial print of stable land register from 1841.

Based on the made out inventory processed according to the methodology of prof. Machovec (1982), it was found that the selected section of the park contains valuable specimens but the current state is unkempt. The diploma thesis contains inventory tables and graphs that evaluate the different parameters of the current vegetation.

Based on the comparison of the historical analysis findings and the current state the design of reconstruction was created for further use. Furniture and plan of plantation was also designed along with economical evaluation. The thesis points out the possibility of restoration of the valuable object falling to disrepair and can be viewed as an inspiration for other similar historical sights deserving to be kept for future generations.

Keywords: park, chateau Horní Maršov, inventorying, restoration.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce.....	2
3	Literární přehled	3
3.1	Vývoj zahrad a parků v historických obdobích.....	3
3.1.1	Baroko a klasicismus	3
3.1.2	Přírodně krajinářský park.....	5
3.1.2.1	Vznik krajinářských parků.....	5
3.1.2.2	Podoba krajinářského parku	7
3.1.2.3	Přehled významných krajinářských parků v Evropě a České republice.....	10
3.1.3	Devatenácté století.....	13
3.1.3.1	Park.....	14
3.1.4	Dvacáté a jednadvacáté století.....	15
3.1.5	Význam krajinářských parků, jejich údržba a obnova.....	17
3.1.6	Vysazování dřevin ve střední Evropě z hlediska historie	18
3.1.6.1	Období do 16. století.....	18
3.1.6.2	16. - 18. století.....	18
3.1.6.3	19. století.....	19
3.1.6.4	20. století.....	19
4	Zhodnocení podkladových údajů	20
4.1	Metodika	20
4.2	Charakteristika vybraného území.....	21
4.2.1	Řešené území	21
4.2.2	Širší vztahy	21
4.2.3	Dopravní dostupnost	22
4.2.4	Vlastnické vztahy	22
4.3	Přírodní podmínky.....	23
4.3.1	Geologické podmínky	23
4.3.2	Pedologické podmínky.....	24
4.3.3	Klimatické podmínky.....	24
4.3.4	Potencionální přirozená vegetace	25
4.3.5	Hydrogeologické podmínky	26
4.4	Historický vývoj území	27
4.4.1	Krajina	27
4.4.2	Historie Maršovského zámku	33
4.4.2.1	Historie zámku v datech.....	37

4.4.2.2	Vlastníci panství v datech do roku 1945	38
4.4.3	Vznik a vývoj parku	39
5	Vlastní projekt	49
5.1	Zhodnocení stávajícího stavu	49
5.1.1	Inventarizace objektu	49
5.1.1.1	Zaměření dřevin	50
5.1.1.2	Druhové určení.....	51
5.1.1.3	Zaměření velikostních hodnot.....	51
5.1.1.4	Určení věkové kategorie	52
5.1.1.5	Sadovnické zhodnocení.....	52
5.1.2	Současný stav	55
5.1.2.1	Kompoziční rozbor parku	55
5.1.2.2	Zhodnocení současného stavu dřevin.....	57
5.1.2.3	Postup vlastní inventarizace.....	61
5.2	Návrhové řešení	65
5.2.1	Návrh kácení	65
5.2.2	Koncept	66
5.2.3	Návrh obnovy.....	66
5.2.3.1	Využití stávajících stavebních prvků.....	68
5.2.3.2	Cestní síť.....	68
5.2.3.3	Návrh výsadbového plánu.....	68
5.2.3.4	Návrh mobiliáře.....	70
5.2.3.5	Ekonomický přehled.....	70
6	Diskuze	73
7	Závěr	75
8	Seznam použité literatury.....	76
9	Seznam samostatných příloh	81
10	Seznam použitých obrázků	81
11	Seznam použitých map.....	83
12	Seznam použitých grafů.....	83
13	Seznam použitých tabulek	83

1 Úvod

Obor Zahradní tvorba na vysoké škole se zabývá především krajinnými úpravami, řešením rodinných zahrad a veřejných prostranství, mezi které mimo jiné patří také parky. Pro obyvatele znamenají zahrady a parky významnou regenerační zónu a jsou nenahraditelnou součástí obcí i jednotlivých lokalit. Rovněž představují kulturní odkaz naší společnosti a vypovídají o historických obdobích svého vzniku a vývoje.

V dnešní době se v České republice nachází velké množství menších zahrad a parků, jimž není věnována pozornost, a proto chátrají a zanikají, přestože se jedná o zajímavá a důležitá prostranství a o cenný kulturní odkaz našich předků. V důsledku po několika generacích zanedbané péče o tyto objekty došlo k zarůstání hodnotných kompozic náletovými společenstvy dřevin.

Ačkoliv priority současné společnosti jsou poněkud jiné, má obnova těchto míst jistě svůj význam. Dokoupil (1957) ve své odborné literatuře uvádí, že při rekonstrukci historické zahrady nebo parku je potřeba zachovat minulou výtvarnou myšlenku, aby se dílo původního tvůrce stalo opět srozumitelným. Zároveň je však důležité přetvářený prostor obohatit o soudobou složku s přihlédnutím na lokální využití.

Jedním z takových míst, které rozhodně stojí za obnovu, je zámecký park v Horním Maršově. Jedná se o objekt, jehož základy byly položeny na konci 18. stol. jako součást zámku pro hraběte Alfonse Aichelberga. Pozdější majitelé Czernin-Morzinové nechali původní zahradu rozšířit a udržovat jako krajinářský park. Ve 20. a 21. stol. byla péče o tento objekt pouze sporadická.

Při terénním průzkumu tohoto prostoru byla provedena inventarizace jedinců a bylo zjištěno, že park v současné době sestává převážně z dospělých jedinců, přibližně 100 a více let starých, a z keřových zapojených skupin. Plán obnovy, kterým se zabývá tato diplomová práce, je tedy založen na ponechání původních exemplářů jako kosterních dřevin kompozice a její doplnění vegetačními úpravami, které počítají i s odstranění nevhodných dřevin. Aby byl zachován historický rastr, vycházelo se v práci z nashromážděných dobových materiálů.

Vypracovaná obnova bude uložena na Obecním úřadě v Horním Maršově a bude sloužit budoucímu majiteli zámku pro inspiraci nebo realizaci. Inventarizační část bude zveřejněna na webových stránkách (<http://www.hsrs.cz/mapserv/czudhtml/>).

2 Cíl práce

Předložená diplomová práce je zaměřena na zhodnocení současného stavu zámeckého parku v Horním Maršově podle metodiky prof. Machovce a následné vyhotovení inventarizačních tabulek dřevin vybrané části parku. Cílem je nashromáždit veškeré dostupné historické dokumenty, pohlednice, mapy, fotografie a písemné zmínky o řešeném území a pomocí nich podat ucelený přehled o historii a vývoji parku. Práce vznikla z přesvědčení, že i takovéto malé zanedbané objekty zaslouží pozornost a následnou obnovu. Proto je její součástí také navržení konceptu budoucího využití parku vytvořeného na základě získaných informací.

3 Literární přehled

Tato část diplomové práce se zabývá vývojem zahradní architektury od baroka až po současnost, neboť v těchto obdobích se sledovaný park budoval a měnil. Rovněž se věnuje výsadbě dřevin jednotlivých historických etap.

3.1 Vývoj zahrad a parků v historických obdobích

V každém vývojovém období, do něhož spadá i zahradní umění, byla typická jednota umělecké tvorby. Jednotliví tvůrci reprezentativních zahrad, parků a sadů navrhovali tyto v souladu s měnící se architekturou. U zahradních slohů lze také vyzorovat specifickou odlišnost v rámci jednotlivých lokalit (Pacáková – Hošťálková; 2004).

3.1.1 Baroko a klasicismus

Období baroka v prvopočátcích (17. a 18. století) navazovalo na renesanční styl (Kalusok, 2004). Majiteli parků a zahrad byli šlechta a duchovenstvo. Později byly už mnohé tyto prostory zpřístupněny veřejnosti při různých slavnostech (Šafářová; 2010). I nadále sloužily k potřebám a zájmům šlechty, návštěvníci z nižších vrstev je mohli využívat jen za vymezených podmínek, a to za pěkného počasí, pohybovat se po cestách a k sezení využívat jen určené lavičky. Zahrady se tak postupně stávaly místem dvorského života, pořádaly se zde nejrůznější kulturní akce a slavnosti (Gotheim, 1926).

V tomto období dominuje v parku převážně architektura a vegetace. Příroda je upravována tak, aby splňovala požadavky stylu. I voda byla podrobena architektonickému plánu. Častým prvkem zahrad bylo rovněž sochařské umění (Gotheim, 1957). Podstatou tvorby zahrad v období baroka je směřování k představě nekonečného a neomezeného prostoru (Otruba, 2002). Typická je především reprezentativnost (Kalusok, 2004). Mnoho plánů barokních zámeckých areálů dokazuje, že prostřednictvím umění může být zušlechťení přírody rozšířeno do krajiny, a to podle harmonického myšlení, které se tak v zahradách projevuje v geometrickém uspořádání přírodního materiálu (Dokoupil, 1957).

V kompozici zahrad je zjevná osovost, stavby se stávají ústředním motivem a zakončením hlavních os. Zámek bývá ústřední kulisou parteru vyšperkovaného fontánou s plastikou, zeleň je výrazně tvarována, zdůrazňuje záměry prostorové koncepce. Tvůrci mají v oblibě ornamentální dekorativnost a vysokou stříhanou zeleň, která vytváří daleké

průhledy mezi stěnami (Dokoupil, 1957). Zahrada vybíhá mimo vlastní rámeček do krajiny. Do průsečíků stříhaných alejí jsou umístěny letohrádky, kašny, sochy a plastiky. Plány vycházejí ze sítě přímých os, které často vytvářejí pravidelné hvězdice. Stavební architektura je doplněna o další budovy jako jízdárny, konírny, míčovny, oranžerie, skleníky, divadla (Gotheim, 1957).

Byly používány broderie z barevných písků či různě barevných drtí a zelené boskety pro intimnější zábavu, schování nebo odposlouchávání. Ve velkých kompozicích poskytovaly stín pergoly a vegetace lemující cesty. Upřednostňovány byly rovné plochy bez strmého stoupání (Pacáková – Hošťálková, 2004).

Druhá polovina barokního období je označována jako barokní klasicismus, protože v zahradách i stavbách se propojují barokní prvky s klasicistními (Bělina, 2002). Tento sloh je typický pro zakládání předměstských a venkovských rezidencí vyšších vrstev v podobě zámků, které měly rozlehlé či menší zahrady s letohrádky v blízkosti města. V tvorbě lze pozorovat rys akademického chladu a sílící racionalitu (Pacáková – Hošťálková, 2004).

Vývoj zahradního umění v této době vrcholí kombinováním různých variant stříhaných špalírů po stranách středního parteru, použitím průhledů, průseků a půdorysných hvězdic (Kalusok, 2004). Pro uspořádání zahrad bylo charakteristické rozčlenění na malé rozmanité části, často se zde vyskytovaly boskety, které vytvářely skromně upravená zákoutí. Pestré partery před budovami byly nahrazeny hlavními osami. Barvy a dekory byly v duchu klasicizmu umírněny. Pro zahrady barokního klasicizmu jsou typické zbíhající se aleje, vegetace vysazená v rastru, sochařská díla a bazény s vodními stříky (Dokoupil, 1957).

V našich zemích je prvopočátek barokní zahrady přímým odrazem nové politické a současně nové výtvarné epochy, zahájené pobělohorskými událostmi. Umění se tak stává prostředkem sloužícím k zdůraznění moci, sebevědomí, reprezentace a bohatství. Ať už to jsou rezidence, paláce, zámky, letní sídla, vždy jsou jejich nedílnou součástí zahrady, často vytvořené rodilými Italy. Střetnutí renesančních a francouzských prvků se pak odehrálo v krajině malého měřítká a mírného výrazu. Česká barokní zahrada nezapřela vlivy světových vzorů, ale dovedla je přetvořit tak, že si zachovala svůj vlastní ráz (Dokoupil, 1957).

3.1.2 Přírodně krajinářský park

Myšlenka krajinářských zahrad se objevila na konci 17 století, v době zvláštní politické situace v Anglii, a měla být protikladem k formálním zahradám baroka (Kalusok, 2004). Nebyla podřízena žádným pravidlům a navrhovala ideální obraz přírody. Geometrické formy barokní zahrady byly brány jako nepřirozené. Vznikaly vzorníky, sborníky a návody pro zakládání krajinářských parků. Zahradní díla v sobě ukrývala kategorie hmoty, prostoru i času a ovlivňovala tvorbu uměleckých disciplín jako sochařství, architektura, malířství, hudba, drama, literatura. Park měl být kultem přírody, místem, kde by byl člověk sám se sebou a oddával se svým myšlenkám (Šantrůčková, 2014).

3.1.2.1 Vznik krajinářských parků

Krajinářský sloh má kořeny na britských ostrovech v 18. století a v jeho druhé polovině se začal dostávat i do kontinentální Evropy. Svěbytnými důležitými prvky obohatily pro další vývoj krajinářské parky Francie a Německo. V německých zemích se tento sloh stal oblíbeným zejména v habsburské monarchii a tedy i v českých zemích. V Čechách a na Moravě vznikly nejstarší parky v druhé polovině 18. stol. Krajinářský sloh si zachoval v Evropě svou existenci s malými úpravami po celé 19. století (Dokoupil, 1957). K vývoji zahradní tvorby z formálních a složitě architektonicky budovaných barokních zahrad a parků na volný krajinářský styl přispělo několik vlivů, které se vzájemně prolínaly a působily s různou intenzitou v různých časových obdobích na jednotlivé tvůrce (Newton, 1971). Jednalo se především o dobové estetické a filozofické názory. Zahradní tvorba se inspirovala také krajinářskou malbou 17. a 18. století, zejména zobrazením ideální Arkádie. Důležité bylo rovněž poznání Orientu a východní Asie (Šantrůčková, 2014).

Cesta k uznání přírody byla dlouhá a postupná, v zahradní tvorbě se vždy odráželo to, jak ji společnost vnímala a oceňovala. Od středověku až po novověk hrála velmi důležitou roli udržovaná představa rajske zahrady. Zpočátku byly za pěkné považovány jednotlivé přírodní objekty a působivá místa, nikoliv příroda jako celek. Později byly oceňovány také estetické kvality volné krajiny a to vedlo ke vzniku krajinářského parku (Stibral, 2005).

Změna v přístupu k přírodě je spojena se jménem Anthony Ashly Coopera, lorda Shaftesburyho (1670 – 1712), s jeho dílem Filozofické rapsodie (The Moralists). V něm obdivoval krajinu jako celek, včetně divoké neupravené přírody. Tím vznikla tradice lásky

k přírodě pro ni samu a počátky snah o umělecké zobrazení krajiny (Kuča, 1974). Newton (1991) uvádí, že jeho myšlenky následovala spousta anglických filozofů, zahradníků, umělců a básníků. Díky nim byly formovány principy krajinářských parků, jež se po čase rozšířily do celé Evropy.

Za největší anglické zahradníky 18. století, kteří ovlivnili tvorbu parků, byli považováni William Kent (1685 – 1748) a Lancelot Brown (1716 – 1783). Kent byl krajinářem a malířské vidění zahrnul do své zahradní tvorby. Inspiroval se antikou, palladiánskou architekturou a říční krajinou. Ve svých dílech propojoval italskou a anglickou zahradu, porušil tvarosloví vodních prvků a tvořil říční krajinu. Je autorem clumps (skupinové výsadby stromů v rozsáhlé travní ploše) a lesního divadla, které vytvořil vysázením stromů do tvaru exedry. Jeho známými díly jsou Chiswick, Claremont a Stowe. Brown pak ve své tvorbě navázal na Kenta a používal zejména rozlehlé louky, zvlněné linie terénu, vodní plochy, jednoduchost, domácí dřeviny, to vše bez jakékoliv architektury. Jeho díly jsou Blenheim, Bath a podílel se i na Stowe. Oba tedy tvořily rozlehlé parkové úpravy čistých linií (Gotheim, 1926).

Na vnímání krajiny a podobu evropských krajinářských parků měli podíl kromě anglických umělců i někteří francouzští a němečtí filozofové. Byl to např. Jean-Jacques Rousseau, pro kterého byla příroda dobrá a krásná, protože byla celá Božím dílem a zároveň sloužila pro člověka jako útočiště, kde se cítil svobodný (Clark, 1980). Christian Cay Lorenz Hirschfeld ovlivnil tvorbu krajinářských parků svým dílem *Teorie zahradního umění*, ve kterém shrnul své dosavadní zkušenosti. Rozdělil parky na části veselé, melancholické, vznešené a romantické. Pro každý prostor pak navrhnul stavby a scenérie, které měli vyvolat určitou náladu (Šantrůčková, 2014).

V 18. století se uplatnily tři estetické kategorie, a to krása, vznešenost a především malebnost. Malebnost souvisela s malířstvím a označovala předmět nebo scénu k malování. Díky spojitosti obrazu s přírodou byl tento pojem přenesen i do krajiny a zahrady (Hunt, 1991). Malířství zobrazovalo krajinu a inspiračním vzorem se pro něj stala severoitalská krajinářská malba. Tu poznávaly tvůrci na svých cestách do Itálie, které byly v tomto období velmi populární. Pojetí parku bylo malířské, protože zahrady a jejich části byly vytvářeny jako trojrozměrné obrazy, kde hlavní roli hrály vzájemné vztahy mezi jednotlivými prvky a uspořádání (Šantrůčková, 2014).

Velmi důležitou pro podobu krajinářských parků byla i soudobá a klasická literatura. Obvyklé bylo použití scén z divadelních dramát či literatury při komponování scénérií, nebo se v parcích objevovaly památníky odkazující na historické události a postavy (Kuča, 1974).

Do umění výrazně zasahovaly dva styly, a to klasicismus a romantismus, které existovaly na přelomu 18. a 19. století vedle sebe, vzájemně se propojovaly a ovlivňovaly, což se projevilo nejvíce v zahradním umění (Carl, 1956). Klasicismus se zrodil v polovině 18. století a inspiroval se klasickým Řeckem a Římem. Pro tvorbu parků byly charakteristické harmonické vztahy mezi hmotami, prostory a jejich spojnicemi, malé objekty, které odkazovaly na starověké a palladianské vzory. Hlavními stavebními prvky byla voda, terén a vegetace a krajina byla přehledně uspořádána pomocí center a os. Krajinářské a architektonické prvky se navzájem prolínaly a doplňovaly. Romantismus zažíval svůj rozkvět v posledním desetiletí 18. století. Lidé se navraceli zpět k duchovním prožitkům a k přírodě, kde nalézali místo pro své snění a rozjímání. Byla pro něj útočištěm, kde byl odtrhnut od společnosti a mohl se oddávat svým náladám (Šantrůčková, 2014).

Parky pod vlivem romantismu byly budovány převážně jako divoká příroda a byly komponovány v sériích obrazů propojených průhledy s odkazy na minulost, malířství a literaturu. Měly podtrhnout romantický životní styl (Kalusok, 2004). Kuča (1974) uvádí, že svou roli sehrála i inspirace čínskými zahradami, i když jejich poznání samo o sobě ke vzniku krajinářských parků nevedlo.

3.1.2.2 Podoba krajinářského parku

Přehledné reprezentativní společenské terasy a stavby nahradil přírodní prostor s lákavými průhledy a zákoutími na vyhlídkových trasách. Oblíbeným prvkem v parcích byla rovněž přírodní nebo vybudovaná jezírka a potůčky. Na ně navazoval trávník, jenž mimo jiné sloužil návštěvníkům k odpočinku, skupiny či solitéry stromů a květinové záhony. Hlavními používanými vegetačními prvky byly louky, luční trávník a trávník. Stromy byly většinou volně rostlé bez tvarování, do ploch trávníků byly sázeny solitéry či skupiny stromů (Kalusok, 2004).

Zahrady a parky byly vždy prostoupeny symboly, které odkazovaly k ideálním představám uspořádání společnosti. Ani období 18. – 19. stol. nebylo z tohoto pohledu výjimkou. Kompozice cest v parcích byla dobře promyšlená, byť to nebylo patrné (Šantrůčková, 2014). Gothein (1926) uvádí, že důležité bylo celkové vyznění, nikoliv

jednotlivé složky samy o sobě. Návštěvníci byli při procházce vedeni k aktivnímu rozpoznávání skrytých významů, což sloužilo k jejich poučení.

Parky byly zamýšleny nejen pro pěší, ale též pro projíždky na koních nebo v kočárech. Tvůrci pracovali s principy lidského vnímání, které upřednostňovalo menší rozměry, a tak rozlehlé prostory sloužily k navození pocitu vznešenosti, zatímco rokle a úvozy měly nabudit dojem stísněnosti a zážitek z tajemna (Dokoupil, 1957). Krajinářské parky byly nově chápány jako představa ideálních částí krajiny, se kterou prostřednictvím vzájemných vazeb korespondovaly a musely se jí přizpůsobit (Clark, 1980). Důležitou roli sehrály obory, jež se vyskytovaly mezi volnou přírodou a upravovanou krajinou. Byly mnohdy členěny systémy průseků, které je zpřístupňovaly a utvářely krajinou kompozici. Obory byly prvkem, který propojoval barokní a krajinářskou tvorbu (Šantrůčková, 2014).

Hlavními prvky historických krajinných kompozic jsou prostorové osy, prostory a dominanty. Základním rysem kompozičního uspořádání je právě vymezení prostorů. K tomu slouží prostorové osy. Mohou být fyzické, (ty člení prostor), vizuální (napomáhají vnímat a číst kompozici) a symbolické (podporují soudržnost v krajině). Při vymezování dominant hrají důležitou roli přírodní prvky krajinných kompozic, tedy voda, vegetace, prostor a terén (Kuča, 1974). Šantrůčková (2014) uvádí, že především vegetace je velmi proměnlivým prvkem. Tvůrci parků s tím počítali a změny v průběhu roku používali. Bohužel je to ale prvek, který při zanedbané péči ohrožuje podstatu krajinářského parku. Jak tomu také je u většiny současných krajinářských parků v České Republice.

Parky byly pomocí přírodních a architektonických prvků budovány záměrně nepravidelně, což je dobře vidět na jejich půdorysech (Dokoupil, 1957). Ideální byl mírně zvlňný terén, který umožňoval překvapení a umístění zajímavých vyhlídek. Panoramatické pohledy byly v parcích upřednostňovány, protože se před divákem postupně otevíraly. Důležitým prvkem byla voda, a to v podobě rybníků, různě tvarovaných nádrží, které umožnily zrcadlení, dále v podobě přirozeného potoka, jenž plynul v meandrech nebo v peřejích či kaskádách. Luční prostory byly utvářeny zejména do ledvinovitých tvarů, malebně a nepravidelně. Rozlehlé louky byly osazeny solitéry nebo skupiny stromů, které dodávaly prostoru zajímavost a zvláštnost. Cesty se vinuli v zatáčkách do okružního systému, ten návštěvníka zavedl k nejhlavnějším partiím parku. Doplnkem na významných bodech a vyhlídkách byly lavičky a odpočívadla, jež návštěvníka vybízely k zastavení (Clark, 1980).

Ohradní zdi byly zbořeny a nahrazeny ha – ha příkopem, který zabraňoval proniknutí zvěře do parku. Pohledové vazby sloužily k propojení s okolím. Uplatnila se zde i spousta drobných staveb, které mohly mít symbolický či funkční význam. Výjimkou nebyly ani náročné terénní úpravy, které se stávaly pravidlem. Byla prohlubována údolí a umělé pahorky se navršovaly. Vodní prvky byly rovněž upravovány a přehrazovány kaskádami, popř. byla hloubena nová koryta a vodní kanály. Vegetační složka formovala prostory a osy parku. Její dynamický prvek byl podpořen tím, že se používaly svou strukturou, barvou a tvarem zajímavé dřeviny (Kalusok, 2004).

Stavby a stavbičky zde hrály rovněž svoji roli, přičemž měly rovnocenný význam. Dominantní budovy ustoupily do pozadí, aby zapadly do scenérie parku. Zahradní stavby připínaly k navození patřičné nálady. Mnohé sloužily jako rozhledny, odpočívadla, statky a kůlny. Vyskytoval se zde ale i drobný mobiliář jako můstky, lavičky, studánky, pomníky, nápisy. Malé stavby byly vystavěné jako sochařská díla, důraz byl kladen na jejich začlenění do kompozice (Šantrůčková, 2014). Na přelomu 18 a 19 století se budování různorodých stavbiček stalo doslova mánií. Vycházely katalogy, kde byly zveřejňovány plány, nákresy a popisy vzorových parkových staveb. Ty byly inspirovány různými staveními slohy. Z antického období byly převzaty chrámy, odkaz na hrdiny a ctnosti a sloupy všech třech typů. Romantickou tvorbu reprezentovaly stavbičky, které odkazovaly na středověk, jako jsou umělé zříceniny, ruiny, grotty či chýše. (Dokoupil, 1957).

Krajinářská architektura se rozvíjela po dlouhou dobu, a tak nikdy nemohla být jednotná. Preference měřítka se časem měnila. Byly upřednostňovány malebné scenérie, ale i rozlehlé prostory, někdy hrál důležitou roli rostlinný materiál, někdy drobná architektura (Pacáková – Hošťálková, 2004). Obecně lze krajinářský park rozdělit na několik fází. První se plně rozvinula pouze v Anglii, kde byly především používány čisté linie a rozlehlé prostory luk, lesů a vodních ploch. V další etapě se více prosazovalo hledisko malebnosti a byly vytvářeny komplikované komponované celky (Hallbaum, 1927). Protože velká vyumělkovanost vzbudila odpor, začaly být parky jednodušší a přehlednější. V posledním období byl vývoj ovlivněn rozšířením cizokrajných druhů do Evropy. Parky byly znovu koncipovány složitě. Hlavním stavebním materiálem byla vždy vegetace (Šantrůčková, 2014).

3.1.2.3 Přehled významných krajinářských parků v Evropě a České republice

Nejstarší a nejznámější krajinářské parky vznikaly na Britských ostrovech a anglická parková tvorba se stala inspirací pro evropskou aristokracii. Jedním z parků, na kterých se podíleli významní krajinářští architekti jako Charles Bridgeman (1690 – 1738), William Kent nebo Lancelot Brown, je Stowe v Buckinghamshire (Kalusok, 2004). Park byl vytvořen podle klasicistního osového principu s rybníky, lučními porosty a rozvolněnými, nepravidelnými boskety, ve kterých se nalézají zákoutí a pavilony. Byl utvářen několik desítek let v průběhu 18. století a postupem času se vyvíjel k volnější kompozici (Šantrůčková, 2014). Romantickou část zastupovala Elysejská pole a místa kolem potoka s mnoha zákoutími, která byla doplněna o drobné stavbičky, přičemž chrám antických cností byl pro další tvůrce pravděpodobně nejinspirativnější (Kelsall, 1991).

Dalším objektem, ve kterém hráli roli W. Kent a C. Bridgeman, byl park kolem Chiswick House. Zde se projevila inspirace pozdně renezančním dílem Andrea Palladia (1508 – 1580). V úpravě objektu a okolní krajiny se nalézají renezanční vzory, které jsou však monumentálnější než v tvorbě Palladia. Park byl členěn na drobná zákoutí (Kalusok, 2004). Šantrůčková (2014) uvádí, že vznikl v první polovině 18. století stejně jako park v Roushamu a bývá pokládán za nejlepší dílo W. Kenta. Je sestaven z řady dílčích scénérií, jež jsou oddělené shluky a pásy stromů a jsou doplněné o malé stavbičky i sochařská díla. Dovedně trasované cesty skýtají řadu pohledů (Clark 1980).

Jedním z nejznámějších dochovaných děl L. C. Browna je park v Blenheimu, jenž vznikl na přelomu 60. a 70. let 18. století (Kalusok, 2004). Rozlehlé vodní a luční plochy, přes které směřovaly pohledy do otevřené krajiny, určovaly ráz parku. Pohledy a prostory byly doprovázeny alejemi a boskety. Před zahradním průčelím se rozkládala monumentální vodní plocha, která umožnila zrcadlení architektury (Šantrůčková, 2014).

Krajinářská architektura se šířila z Británie do kontinentální Evropy. Ve Francii se prolínala s rokokovými zahradami, které vyhovovaly romantickým náladám. René de Girardin v Ermenonville, nedaleko Paříže, založil jeden z prvních parků. Obdobným způsobem je tvořen také park okolo Malého Trianonu, který bezprostředně přiléhá k Versailles (Kalusok, 2004). Úprava kolem něj obsahuje řadu odkazů k rustikálnímu životu, mimo jiné i vesničku, mlékárnu a stáje. Oba parky jsou členěny na malé uzavřené prostory, které jsou provázané prostřednictvím průhledů a myšlenkových vazeb (Clark, 1980).

V německých zemích se tvůrci krajinářských parků inspirovali kavalírskými cestami německých šlechticů do Anglie a později i do Francie. Mezi nejstarší patří úprava kolem Wörlitz a Desavy, kterou založil kníže Leopold III. Stala se vzorem pro další řadu krajinných úprav ve střední Evropě. Park byl vybudován v duchu okrasného statku a nachází se v rovinaté krajině na levém břehu Labe mezi Wörlitz a Desavou. Centrem je zámek, kolem něhož se nacházejí velké rybníky a luční porosty, které jsou propojené kompozičními osami. Tento park se stal inspirací pro tvorbu Johana Wolfganga Goetha (Kalusok, 2004).

Další rozlehlá krajinářská úprava byla vytvořena v okolí Postupimi, nedaleko Berlína. Rovinaté území s mnoha vodními plochami (velkými i malými jezery) bylo pro krajinářskou tvorbu velmi příznivé. Práce zde byly zahájeny na konci 18. století desavským zahradníkem Eyserbeckem. V jeho díle pak pokračovali Peter Joseph Lenné (1789 – 1866) a Hermann von Pückler (1785 - 1871). V Postupimi se nachází celý komplex parků. Nejvýznamnějšími jsou Sanssouci – Charlottenhof, Neuer Garten a Glienicke, jež od sebe oddělují jezera, přes která se otvírají nezapomenutelné výhledy do okolní krajiny. Průhledy v parcích jsou ohraničeny skupinami stromů a lesíky, jež se nalézají na prostorných loukách (Šantrůčková, 2014).

Přibližně ve stejné době jako v německých zemích se započala zahradní krajinářská tvorba i na našem území. Do konce 19. století bylo vybudováno několik set parků. V 70. letech 18. stol. se zrodily první romantické parkové úpravy, které v sobě ukrývaly malebná zákoutí členěná na parkové prostory, okrasné statky a rovněž i rozsáhlé prostory, které byly uspořádány pomocí krajinných os. Do toho období lze zařadit park ve Vlašimi, pro jehož tvorbu bylo použito údolí říčky Blanice. Do lesních porostů byla vsazena spleť cestní síť a parkové louky, na kterých byly umístěny drobné stavby v gotizujícím, čínském a orientálním stylu. Park zahrnoval škálu romantických odkazů a vyžíval různorodosti terénu. Pohled na celou kompozici pak poskytovaly vyhlídky umístěné na skalách (Dokoupil, 1957).

V tomto období probíhaly na podnět Františka z Rottenhamu (1737 – 1809) také úpravy v okolí Červeného hrádku u Jirkova. Před zámkem v barokním slohu se rozkládala stupňovitá zahrada, která byla přetvořena v přírodním krajinářském charakteru. Tento park v Červeném hrádku se stal inspiračním zdrojem pro park v Krásném Dvoře i pro další parkových úprav v českých zemích. V 70. a 80. letech 18. století byly na našem území zakládány vysoce kvalitní parky (Dokoupil, 1957). Podle Šantrůčkové (2014) *jsou rozsáhlým počinem krajinářské úpravy Buquoyů v Nových Hradech, ať již park u nového empírového zámku, či přeměna nedalekého údolí Stropnice.*

V českých zemích byly významné i parky Chotků. Jednalo se zejména o úpravy ve Veltrusech a na Kačině, které souvisí se jménem Jana Rudolfa Chotka (1748 – 1824). Oba parky byly vystaveny jako okrasné statky. Zřejmé je to ve Veltrusech, kde se před čestným dvorem barokního zámku rozprostírají pole a louky. Uspořádány byly přímou osou od průčelí zámku až ke stavbě v novogotickém stylu, jež se nacházela na okraji parku. Prostor na západní straně je obklopen Vltavou. Z jihu, severu a východu lemuje park kanál, který vznikl v místech bývalého koryta řeky. Lesní vegetaci v okolí kanálu doplňují drobné parkové stavbičky, jež je možné spatřit také při projíždce na loďce (Šantrůčková, 2014).

Podobné prvky se objevují i v krajinářské úpravě na Kačině, které dominuje empírový zámek, který byl postaven do předem vytvarované lesní, zemědělské a rybníční krajiny. Od hlavního průčelí budovy vybíhají trojzubce os, které okolí zámku uspořádávají. Podobně jako ve Veltrusech i zde bylo použito vodního motivu, a to úpravou koryta říčky Klejnárky. V obou parcích se nachází také ha - ha příkop (Dokoupil, 1957).

S rodem Chotků je spojena i úprava Podzámecké zahrady v Kroměříži. Rovněž zde byla přeměna krajina kolem vodního toku, zde to byla řeka Morava. Počáteční zahradní práce v romantickém duchu probíhaly již za arcibiskupa Antonína Theodora Colloredo – Waldsee (1726 – 1811) na konci 18. století. Zahradu podstatně přeměnil arcibiskup Ferdinand Maria Chotek (1781 – 1811). Nechal odstranit její pravidelné členění, výjimku však udělal před sálou terrenou, kde ponechal původní úpravu. Park se opět skládal z rozlehlých lučních porostů, které byly doprovázené a ohraničené kulisou stromů. Uplatnění tu měla voda v podobě rybníků, širokých kanálů nebo úzkých náhonů (Zatloukal, 2004).

Nejvýznamnějším dílem zahradního umění v českých zemích je Lednicko – valtický komplex na pomezí Moravy a Rakouska. Velkolepým rozložením se vyrovná i rozlehlým krajinářským úpravám v Německu, Francii a Anglii, které byly při jeho budování inspirací. Celý areál zahrnuje zámecké parky v Lednici a Valticích, ale rovněž i záměrně upravovanou a do harmonického celku komponovanou krajinu. Nejdůležitější úpravy probíhaly za Aloise Josefa I. z Liechtensteina (1759 – 1805) a jeho bratra Jana Josefa z Liechtensteina (1760 – 1836) (Dokoupil, 1957). Rovinatá krajina dovolila pestré využití vodních ploch v podobě rybníků i vodních toků. Komplex oplývá řadou letohrádků a pavilonů, rovněž se zde nachází hospodářský dvůr. Síť pohledových vazeb spojuje jednotlivé prvky. V průběhu 19. století zde bylo vysázeno množství cizokrajných dřevin, které byly charakteristické pro později vzniklé parky (Šantrůčková, 2014).

Zámek Hluboká nad Vltavou byl přestaven ve 40. a 50. letech 19. století v novogotickém stylu a spolu s tím proběhla úprava jeho okolí. Jeho park byl utvářen v romantickém duchu a protkán hustou cestní sítí. Pod zámek se nachází Podskalská a Poříčská louka, které byly inspirovány stylem parků L. Browna (Dokoupil, 1957).

3.1.3 Devatenácté století

Změny, k nimž došlo v 19. století, ve svém důsledku proměnily tváře měst (Poláčková, 2001). Rozvíjelo se městské osídlení, které dalo nový impuls pro tvorbu zahrad a parků. Ty byly utvářeny jako cílené urbánní prostory s přírodním charakterem (Kalusok, 2004).

Toto období lze rozdělit do třech etap. První se odehrála v Anglii ve formě městských parků. Druhá se týkala změny podob náměstí a jejich přeměny na zelená prostranství, třetí pak se vyznačovala zakládáním parků na okrajích měst (Pacáková – Hošťálková, 2004). 19. století lze tak nazvat epochou veřejného městského parku, který vznikl na základě sociálních potřeb obyvatel, dostal do urbánních prostor ducha přírody a umožňoval tak únik od shonu všedního dne (Hennebo, 1965).

Hradební pásy, zastávající do té doby obranou funkci, byly bourány a místo nich budovány takzvané zelené prstence (Pacáková – Hošťálková, 2004). Zahrady a parky ve vlastnictví nejvyšších vrstev se postupně otevíraly široké veřejnosti. Podél řek vznikaly promenády, které se vyznačovaly reprezentativními cestami a byly důležitým faktorem obohacení prostoru města. Typickou součástí společenského života v 19. stol. byly procházky právě v těchto místech (Kalusok, 2004).

Toto období výrazně zasáhl rozvoj dopravy, který umožnil introdukci rostlin. Ve veřejných i soukromých zahradách a rovněž na parapetech domu se tak celkově projevila pestrost výsadby. Pro exotický sortiment byly budovány skleněné paláce a zimní zahrady zřizované podle skleníkových vzorníků (Kalusok, 2004)

Eklekticismus, styl tvorby konce 19. století, je inspirován různými historickými slohy od antiky přes gotiku až k baroku. Snaží se napodobovat přírodu, často je používán beton. Typickým příkladem tvorby této doby na našem území jsou krajinářské parky některých lázeňských měst (např. Mariánských Lázní) nebo u Ratibořického zámku. Introdukce dřevin se projevila v Průhonickém parku (Dokoupil, 1957).

3.1.3.1 Park

Fenoménem 19. století byl park jako součást městského prostředí a místo intenzivního společenského a kulturního dění. Sloužil také ke zmírnění sociálních podmínek ve společnosti a k odpočinku (Gothein, 1997). Ovlivněn byl zejména anglickou krajinářskou školou a v sídlech tvořil nejvýznamnější kompoziční celek zahradní architektury. Vzorem se staly královské Londýnské měšťanské parky, jako např. St. James Park nebo Regent's Park (Kalusok, 2004).

Teprve ve druhé polovině 19. století vznikaly parky, kterými města mohla svobodně disponovat. V té době se dostala do popředí zájmu také ochrana kulturních památek, a tak byly položeny základy pro teorii památkové péče (Kalusok, 2004).

Kompoziční idea zahrad a parků v 19. století byla podstatně odlišná od dosavadních. Vycházela z krajinářského stylu a jejím základem byla velkolepá krajina čerpající z anglické zahrady (Dokoupil, 1957). V minulých dobách založené pravidelné osy ve formě promenádních alejí a symetrické prvky byly základem kompozice parků. Cestní sítě byly uspořádány hierarchicky. Obvykle šlo o hlavní cestu lemovanou nízkým plůtkem, na kterou navazovaly vedlejší. V místech jejich křížení se nacházely často fontány se stříky a sochami. Cesty členily plochu na jednotlivé pravidelně uspořádané části. Před hlavními budovami se objevovaly často květinové partery, jež měly připomínat zahrady panovníků (Kalusok, 2004).

V parcích byly uplatněny četné drobné stavby a bohatá výsadba, která vznikala buď bez promyšlené kompozice, nebo podle již uznávaných a osvědčených vzorů (Pacáková – Hošťálková, 2004). Základ tvorby tvořily domácí dřeviny obohacené o introdukované. Skladba rostlin, které se v parcích vyskytovaly, vycházela z právě dostupných pěstitelských zdrojů (Kalusok, 2004).

Typické pro toto období byl návrat ke kobercovým záhonům v podobě erbů komponovaných do trávnickových ploch (Gotheim, 1997). Okrasné rostliny byly barevně bohaté listem i květem, což umožňovalo vytvářet přesně ohraničené vzory, kterým obvykle vévodila palma, socha či váza. Staré i nové zahrady původně vytvořené v anglickém stylu byly obohacovány kvetoucími keři, nejčastěji rododendrony (Kalusok, 2004).

Později se výraznou součástí parků staly i restaurace a kavárny lázeňského charakteru, které využívaly stínů korun stromů a byly doplněny ornamentálními záhony. Tyto prostory pak nabízely velkolepé výhledy a průhledy (Kalusok, 2004).

3.1.4 Dvacáté a jednadvacáté století

Ve dvacátém století negativně ovlivnily zahradní architekturu dvě světové války. Poválečná doba dávala přednost městské výstavbě, a tak na zakládání zahrad nezbyvaly finance. Při rychlém budování byla struktura zeleně zničena, případně obnovena. Na prvním místě stálo v 50. letech plánování dopravy, které byla přizpůsobena města i jejich zeleň. Nebyl brán zřetel na zahrady, parky, nebo veřejná prostranství s vegetací z předválečné doby. Jedním z příkladů nešetrných zásahů do historické zeleně je Kassel a Düsseldorf. V Kasselu došlo k překřížení čtyřproudovou silnicí a v Düsseldorfu poté k oddělení dvorské zahrady (Kalusok, 2004).

Architekti padesátých let jako Otto Valentien nebo Roland Weber formovali zahradní umění poválečných let. V pozdější době se výstavba nových obytných lokalit ve velkém měřítku přestěhovala na vnější okraje měst v podobě panelových domů a dále do satelitních měst. Ty byly separovány od okolního světa a naplňovaly radikální vize Le Corbusiera. Vegetace v těchto lokalitách byla omezena pouze na dětská hřiště, prosté travnaté plochy a květinové truhlíky (Kalusok, 2004).

Během padesátých let se rodil nový moderní typ domácích zahrad, jež nebyly reprezentativní ani užitkové, ale obytné podle amerického vzoru a ukazovaly na společenské postavení. Veřejné parky se tak staly prostředím mnoha využití, jedním z nich bylo pořádání zahradnických výstav, jejichž rozmach pokračoval v dalších desetiletích. Velké přehlídky vzbudily zájem o zahradní umění (Kalusok, 2004).

Geometrické zahradní úpravy byly tabu. To platilo i pro domácí zahradní prostory, které rovněž vykazovaly absenci geometrického uspořádání. Jednalo se spíše o přírodní a selské zahrady, jež se vyznačovaly různorodostí a drobnými zásahy lidské činnosti. Pestrost záhonů byla dána trvalkovým sortimentem (Kalusok, 2004).

Druhou polovinu 20. století výrazně ovlivnily dva styly zahradního umění. Skandinávský styl, jenž pomocí architektů Alvara Aalta a Arneho Jacobsena, přinesl do zahradního prostoru umělecké řemeslo, a to nábytkářský design. Jednoduchou geometrii zavedl do zahradních úprav Carl Theodor Sørensen, který přinesl i pozdější tvary krajinářské

tvorby s prvky land artu. Vliv japonského zahradního umění, jenž se projevuje v 60. letech, vnáší do zahradní tvorby lehkost architektury a střídou hru barev v listí stromů. Vysazování květin a keřů bylo vynecháno nebo se omezilo na méně barevnou úpravu (Kalusok, 2004).

70. a 80. léta přinesla ekologické zahrady, kterým se věnoval holandský malíř a zahradní architekt Louis Guillaume Le Roye. Doposud byla zahradní architektura určována původně funkcionálními, ekologickými a sociálními složkami, v osmdesátých letech však tyto aspekty krajinářské úpravy ustoupily ve prospěch estetických hledisek. Nové hnutí, které představovali Martha Schwartz a Peter Walker, bylo zaměřeno na praktickou městskou zeleň, která pojímá zahradu bezúčelně a méně funkčně. Tento styl, nazývaný postmoderna, zasáhl všechna umění. Uchopit postmodernu jako fenomén zahradní tvorby bylo těžší než její definice pro architekturu 80. let. Stylová rozmanitost byla vyžadována, měla však znamenat víc než historismus (Kalusok, 2004).

Koncem 90. let se dostávaly do Evropy nové trendy. Opět byly v zahradním umění používány geometrické a zdobné prvky, dřeviny byly sázeny do linií podél ploch. V oblibě byla rovněž květinová rabata a výrazné solitéry. Trávník byl dobře pěstěný a propojený do dekorativního koberce s výsadbami květin. Inventář se stal hravějším, zdobnějším, rozmanitějším a používán byl dražší materiál jako mramor a cenné dřevo. Zahradní tvorba spojovala více uměleckých oborů. Tvůrce měl být schopen vedle architektury staveb provést návrh nábytku, zahrad a soch (Kalusok, 2004).

Na přelomu 20 a 21. století se zahradním úpravám věnují také obory architektury, sochařství a malířství. Dochází k prolínání zeleně s architekturou. Zahradní architektura 21. století představuje množství stylových prostředků, forem a myšlenek, které stírají rozdíly mezi jednotlivými směry, jež by pro toto období byly typické. Nově vznikající velké parkové plochy často vznikají na rekultivovaných průmyslových územích, přičemž je zachován jejich historický rastr. Městský prostor je omezen spíše na malé areály a parky (Kalusok, 2004). Otruba (2002) uvádí, že park by měl sloužit člověku k vnitřní pohodě a uspokojení a rovněž pobídnout k zamyšlení. Svou duší by měl ctít nejlepší myšlenky lidstva. Má vychovávat a vytvářet pravdivé obrazy. Je chápán jako ucelený útvar zeleně a jako nezbytná součást urbánní struktury sídla.

Tvorbou dnešních zahradních umělců a krajinářských architektů jsou úpravy míst, jako např. rekonstrukce historických zahrad, úpravy před veřejnými budovami a osazování

prosklených atrií. Téměř většina zahradních tvůrců, hledá netradiční způsoby řešení ozelenění měst a vzhledu parků (Otruba, 2002).

3.1.5 Význam krajinářských parků, jejich údržba a obnova

Význam a funkce krajinářských parků byly v době jejich vzniku různé, v průběhu let se však měnily vlivem doby a společenských událostí. Dnes jsou často nahrazovány novými možnostmi využití v důsledku změny pojetí krajinářských parků. Původně byly parky zakládány šlechtickými rody pro jejich osobní potřebu a zábavu (Kalusok, 2004).

Tehdejší funkce se ovšem v průběhu 20. stol. razantně změnily. V českých zemích za to mohla zejména pozemková reforma, která probíhala ve dvou etapách (1919 – 1938 a 1945 - 1948) a omezovala vlastnictví orné a veškeré půdy, což vedlo k ekonomickému oslabení šlechty. To se negativně projevilo v celkových údržbách objektů (Šantrůčková, 2014). Následkem byla radikální změna využití parku. Soukromé parky se postupně stávaly veřejnými, ve kterých byla větší návštěvnost a tím pádem větší zatížení. Některé se staly součástí zdravotnických a sociálních zařízení. Často byly zanechány takřka bez péče (Kuča, 1970). Ve druhé polovině 20. století docházelo k výrazným proměnám krajiny, a to se odrazilo také do vzhledu parků a jejich začlenění do okolí (Šantrůčková, 2014).

Současná krajina, která je člověkem značně přetvořená a ovlivněná, vedla k novému pohledu na roli parků. Objevilo se přírodovědné hledisko a parky tak začaly mimo jiné poskytovat útočiště pro vzácné druhy rostlin a živočichů. Některé staré parky jsou vyhlášeny jako evropsky významné lokality, protože při jejich okrajích je vyšší biodiverzita, což potvrzuje zahraniční výzkum. Zachovávají pozůstatky dřívější kulturní krajiny a její druhovou pestrost. Přestože je přírodovědný význam parků neoddiskutovatelný, nelze je chápat jako čistě přírodní oblast. Utvářely se na základě komplikovaného kompozičního záměru a ve skutečnosti jsou vlastně uměleckými díly, na což by měl být brán zřetel při jejich, údržbě, ochraně a obnově (Pacáková – Hošťálková, 2016).

Důležitým předpokladem pro kvalitní stav zahrad nebo parků a pro udržení jejich přírodních i kulturních hodnot je dobře prováděná soustavná údržba, která bývá ovšem obrovským úskalím, protože je značně nákladná. Základem parků je vegetační složka, která se v čase vyvíjí a mění tak podobu parku. Některá historická období byla pro péči o vegetaci a související technické prvky nepříznivá, to vedlo v některých případech k současnému špatnému stavu parků (Šantrůčková, 2014).

Zanedbané objekty je možné obnovit, a to zejména pravidelnou údržbou. Zásadní rekonstrukce je součástí četných odborných diskuzí a její uskutečnění může způsobovat také emociální reakce. Při obnově by měl být brát zřetel na zachování slohové koncepce, druhové specifikum a svébytnost konkrétního parku (Dokoupil, 1957). Uspořádání živých a neživých prvků je v celkové kompozici velmi podstatné, formuje typický charakter parků a podílí se na jeho ojedinělém působení. Realizovaná obnova by měla brát ohled na cenné exempláře dřevin a hodnotné porosty (Pacáková – Hošťálková, 2006). Hlavní vliv na koncepci rekonstrukce má zamýšlené budoucí využití parku, které tak určuje jeho jednotlivé prvky a složky (Šantrůčková, 2014).

Obnova by měla čerpat především z detailních analýz historického vývoje parku nebo zahrady a dostupných archivních podkladů. Důležité je rovněž provedení terénního průzkumu, ve kterém by měly být zaznamenány dřevinné a architektonické prvky parku. Opomenuty by neměly být ani přírodní podmínky daného místa. Při rekonstrukci jsou využívány moderní technologie a metody údržby. Soudobá podoba krajinářských úprav je důsledkem záměru původních autorů a dlouholetého historického vývoje (Dokoupil, 1957).

3.1.6 Vysazování dřevin ve střední Evropě z hlediska historie

3.1.6.1 Období do 16. století

Do 16. stol. byly v parcích a zahradách vysazovány především druhy lip (*Tilia*), dubů (*Quercus*) a tisů (*Taxus*). Lze předpokládat, že byly využívány i ovocné dřeviny, převážně dlouhověké hrušně (Zdeněk Novák, 2001).

3.1.6.2 16. - 18. století

V této etapě byly pěstovány opět dřeviny těchto rodů: lípa (*Tilia*), jilm (*Ulmus*), javor (*Acer*). Pro svou hustou a souměrnou korunu, která umožňovala hluboký stín, byl používán i kaštan koňský (*Aesculus hippocastanum*), který byl do střední Evropy přivezen v roce 1576 císařským velvyslancem u tureckého dvora (Zdeněk Novák, 2001). Kaštan (*Aesculus*) byl populární dřevinou, jak v parcích, tak i v alejích, městech i ve volné krajině a pro své plody se rovněž vysazoval do obor (Pacáková – Hošťálková; 2004). Další používanou dřevinou byl platan (*Platanus*), jako noblesní solitér v zámeckých parcích. Na konci 18. století se staly „módními“ akát (*Robinia*) a topol (*Populus*). Byly sázeny v zámeckých parcích, městech, volné

krajině a do stromořadí. Akát byl pěstován pro svůj krásný tvar, zpeřené listy a lehkou texturou koruny (Zdeněk Novák, 2001).

3.1.6.3 19. století

V 19. století se pěstovaly převážně různé druhy lip (*Tilia*), kaštanů (*Aesculus*), javor mléč (*Acer platanoides*), méně pak javor klen (*Acer platanoides*), javor stříbrný (*Acer saccharinum*), akát (*Robinia*) v různých odrůdách, habr (*Carpinus*), hloh (*Crateagus*), jeřáb (*Sorbus*), líska turecká (*Corylus*), platan (*Platanus*), jilm (*Ulmus*), dub (*Quercus*), slivoň (*Prunus*) v mnoha odrůdách, šeřík (*Syringa*), katalpa (*Catalpa*), buk (*Fagus*), jerlín japonský (*Sophora japonica*) a pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) (Šafářová, 2010). V polovině 19. století byly pro své zpeřené listy z domácích dřevin používány druhy jasanu (*Fraxinus*) a jeřábu (*Sorbus*). Sortiment v tomto období byl velmi pestrý (Zdeněk Novák, 2001).

3.1.6.4 20. století

Do tohoto století vstoupili zahradníci s větším výběrem nového sortimentu, což bylo způsobeno dlouhodobým vývojem introdukce, která zařazovala cizokrajné rostliny mezi domácí (Kalusok, 2004). Už od druhé třetiny 19. století docházelo k intenzivnějšímu šlechtění rostlin. Výsledkem byly výpěstky, představované na zahradnických výstavách městských, krajských, zemských a říšských. Vznikaly soudobé odborné časopisy u nás zejména Wiener Illustrierte Gartenzeitung a Zahradnické listy, které dokazují pestrý výběr rostlin. Sortiment tohoto období umožňoval zvolit optimální dřevinu do dané lokality (Zdeněk Novák, 2001).

4 Zhodnocení podkladových údajů

4.1 Metodika

Prvním nezbytným krokem k vytvoření této práce bylo navštívit některé instituce a nashromáždit tak potřebné dostupné dokumenty k řešenému území.

Navštívené instituce:

Městská knihovna v Trutnově a v Horním Maršově

Obecní úřad v Horním Maršově

Stavební úřad v Trutnově

Státní okresní archiv V Trutnově

Státní okresní archiv V Zámrsku

Cenné informace a materiály poskytnul také významný krkonošský spisovatel RNDr. Pavel Klimeš a Milan Vích.

Dalším krokem byla podrobná rešerše literatury zaměřené na vývoj krajinářského parku. Poté následovala analýza mapových podkladů a dobových dokumentů, získaných ve výše zmíněných institucích. Tyto materiály, ať už historické nebo soudobé, se staly základem diplomové práce. Byly rozděleny na písemné, mapové a ikonografické prameny. Porovnání mapových podkladů z různých historických období bylo důležité pro studii vybraného řešeného území. Velmi přínosné byly zejména mapy stabilního katastru, díky svému velkému měřítku, podrobnosti a přesnosti. Mají dvě verze. V diplomové práci byly použity takzvané císařské otisky, které dokumentují původní stav krajiny. Jako zdroj informací posloužila rovněž mapová díla vojenského mapování, která však mají malé měřítko a bývají zkreslená. Obdobně byly využity i ortofotomapy ze současnosti a z 50. let. Přínosnými se ukázaly být i staré dobové plány parku získané od p. Klimeše.

Byly také prostudovány a zhodnoceny archivní prameny. Vzhledem k tomu, že literatura neobsahuje příliš materiálů o obci Horní Maršov či samostatném řešeném území, byly v práci použity informace od místních znalců a pamětníků. Ti poskytli rovněž zajímavé dobové fotografie.

Posledním krokem bylo terénní šetření v parku, na základě něhož byla provedena inventarizace vegetačních prvků. Objekt byl navštěvován pro přesnost vyhotovení práce v různých ročních obdobích. V zimním období zde byly viděny proslápnuté cestní sítě,

pozůstatky stavebních prvků a neolistěná vegetace, u které tak mohla být provedena podrobná inventarizace. Následně byla pořízena také fotografická dokumentace. Veškeré poznatky z terénního průzkumu byly zaznamenány do katastrální mapy, kterou poskytl stavební úřad v Trutnově v digitální podobě (ve formátu DWG). Analýza přírodních podmínek a širších vztahů byla zjištěna z mapových portálů a ověřena terénním šetřením.

4.2 Charakteristika vybraného území

4.2.1 Řešené území

Území, o kterém pojednává tato diplomová práce, se nachází na úpatí Krkonoš, 15 km severně od Trutnova. Rozloha řešené části území činí 16 280 m². Jedná se o zámecký park, který se rozprostírá na severním konci obce Horní Maršov a na jižní straně ho uzavírá kamenná zeď. Podél, které vede Czerninská ulice čísla popisného 1. a hlavní frekventované silnice III. třídy směrem do Pece pod Sněžkou (Krkonoše, 2007).

Park v Horním Maršově se rozkládá na rovinatém terénu s mírným sklonem a směrem k jihu se terén zvedá a tvoří silně ukloněné až strmé svahy. Dominantním architektonickým prvkem v parku, je původně barokně klasicistní zámek, později přestavěn v novorenezančním stylu o rozloze přibližně 2000 m². Čtyřboká budova s nádvořím a mansardovou střechou s osovým schodištěm je umístěna uprostřed krajinářského parku (Krkonoše, 2007).

4.2.2 Širší vztahy

Horní Maršov se nachází nedaleko Krkonošských hřebenů, katastrální výměra činí 28, 47 km². Obec se nachází v Královéhradeckém kraji, spadá do okresu Trutnov a leží v podhůří Krkonoš v nadmořské výšce 527 až 1009 m. n. m. V obci žije 996 obyvatel a zeměpisná poloha Horního Maršova je 50°39'31" severní šířky a 15°49'11" východní délky. Obcí protéká řeka Úpa, která vede podél hlavní frekventované komunikace a jejím přítokem je Lysečinský potok. V okolí se nachází mnoho významných přírodních míst i sakrálních objektů, které umožňují výhledy do krajiny, na zámek i obec (www.hornimarsov.cz).

Za zmínku stojí hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie, kdy malý dřevěný kostelík vystřídala v roce 1605 renezanční stavba kamenného kostela od italského stavitele Carola Valmadiho, která byla postavena ve stráni a zahrnuta do programu záchrany architektonického dědictví. Dále novogotická stavba farního kostela od architekta Josefa

Schulze z 19. století s interiérem v pseudogotickém stylu a novorenezanční zámek. Obcí prochází spousta zajímavých turistických stezek, které nás provedou krásami Krkonoš. Část území spadá do krkonošského národního parku. Obec v roce 2015 prošla stavební rekonstrukcí, byly zde zhotoveny nové chodníky s přechody, pouliční lampy, odpadkové koše a lavičky (www.hornimarsov.cz).

Dominantu Bertholdova náměstí tvoří obecní úřad s kašnou, která je cennou kamenickou sochařskou prací z 19. století. Uplatnila se na ni architektura secesních prvků včetně neobvyklého výtvarného ztvárnění. Je zapsaná jako kulturní památka. Rovněž zde nalezneme dvě prodejny potravin a podél hlavní silnice poté poštu, dvě autobusové zastávky, lékaře, základní a mateřskou školu s fotbalovým hřištěm. V místě se nachází i hřbitov s památnou lípou (Krkonoše, 2007).

V Maršově se koná mnoho poutavých a oblíbených tradičních oslav a akcí. Během roku se zde pořádá několik kulturních akcí: koncertů, poutí, masopustní oslavy, Den Země, vánoční besídky a spousta dalších, veřejností oblíbených akcí. Příloha 1 znázorňuje výše zmíněné údaje (www.hornimarsov.cz).

4.2.3 Dopravní dostupnost

Obci protíná silnice III. třídy, která byla postavena nejdříve z Horního Maršova do Pece pod Sněžkou v letech 1968 – 1972 a později v 80 letech 20. stol. dostavena do Svobody nad Úpou. Tato silnice je velmi frekventována, protože je hlavní komunikací ve směru Trutnov – Pec pod Sněžkou. Na východní straně se nachází silnice III. třídy směrem na Horní Albeřice (Krkonoše, 2007).

4.2.4 Vlastnické vztahy

V předešlých historických obdobích byly vlastníky zámku a parku šlechtické rody. Po druhé světové válce přešla pod správu obce a v současné době je majitelem ruská firma Segna, spol. s.r.o, která objekt prodává (Koběřská a kol., 1993). Studie je tak navržena pro inspiraci či realizaci budoucího majitele maršovského zámku a bude k dispozici na obecním úřadě v Horním Maršově. Okolní pozemky, které navazují na park, patří obci Horní Maršov a správě Krkonošského národního parku (www.czuk.cz).

4.3 Přírodní podmínky

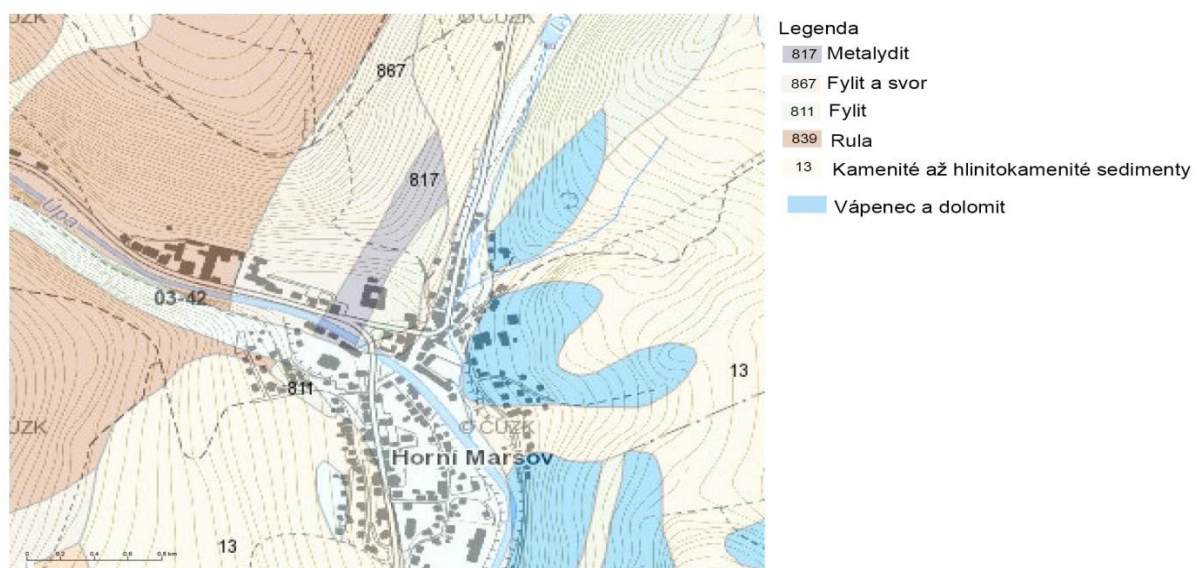
Tato kapitola řeší přírodní děje v řešeném místě. Území, o kterém práce pojednává, je řazeno do typového reliéfu hornatin krasových, členitých pahorkatin, a rovněž reliéf výrazných svahů a skalnatých horských hřbetů.

4.3.1 Geologické podmínky

Dle geomorfologického členění je řešená lokalita zařazena pod hercynský systém a do provincie České Vysočiny. Následně poté do Krkonoško - jesenické soustavy, ta spadá pod Krkonošskou oblast a do celku Krkonoš. Zámeček v Horním Maršově lze začlenit do podcelku krkonošské rozsochy a okrsku Černoohorské rozsochy (Culek, 1996).

Vybrané území spadá do fytogeografické oblasti Oreorofytika, jež představuje horské oblasti a vyvíjela se v geologické éře paleozoika (české prvohory) a proterozoikum (starohory). Z geologické mapy vyplývá, že se v řešeném místě vyskytují metalydity. Jedná se o tmavou horninu se světlými křemennými proužky, která tvoří také prvky ve fylitech. Na území nalezneme z velké části fylity a svory. Jsou to horniny, jež vznikají změnou pelitů. Fylit je označován jako jemnozrnná hornina, která se skládá z křemene, sericitu a v menší míře z chloritu a ambitu. Ty se pak především nacházejí v okolí zámku, a to ve svazích (Krkonoše, 2007).

Mapa č. 1 – Výřez geologické mapy

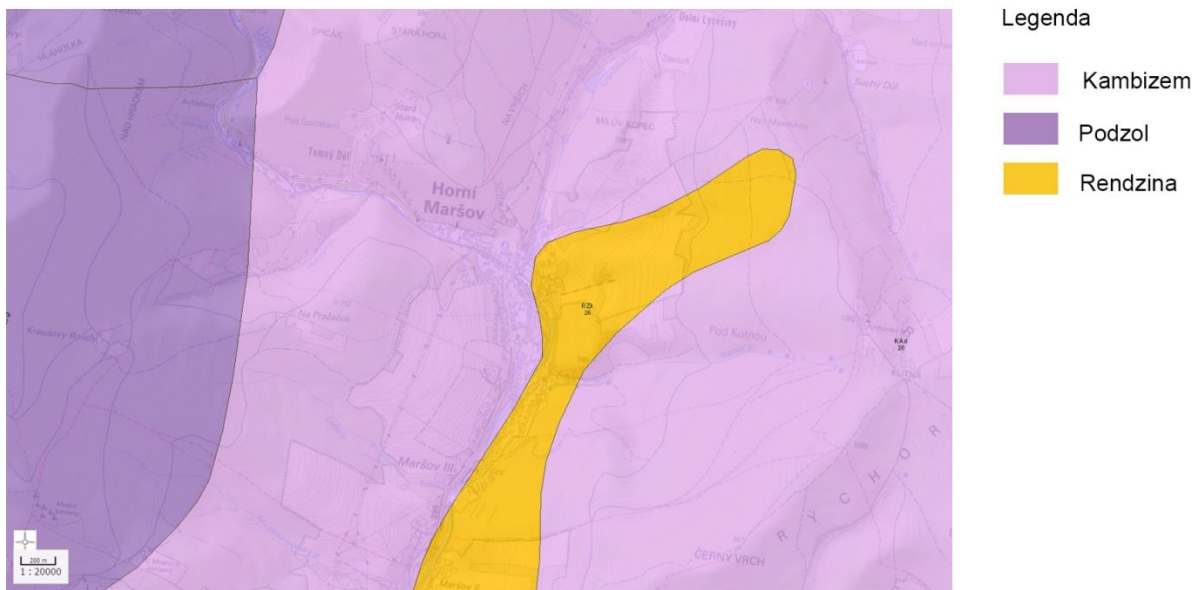

Zdroj: www.geology.cz

4.3.2 Pedologické podmínky

Pedologická mapa (mapa č. 2) ukazuje, že se řešená lokalita nachází na půdních typech rendziny a kambizemí. V okolí se pak objevují podzoly a podél vodních toků nivní sedimenty. Z mapy je zřejmé, že v řešeném území převládá půdní typ kambizem, jež se v oblasti dělí na kambizem dystrickou a acidní, které se rozkládají i v okolí řešené úpravy. Jedná se o zonální půdy s neutrálními a kyselými horninami, s dostatečným zásobením půdy vodou. Rendzina, jež se nalézá na území v menší míře, je charakteristická tím, že se vyskytuje na vápencích a dolomitech. Tento půdní typ se zde objevuje, protože nedaleko od řešené lokality se nachází lom, kde je těžen vápenec. Struktura půdy v těchto místech je drobtovitá, a proto je půdní reakce neutrální až mírně alkalická (Krkonoše, 2007).

Mapa č. 2 – Výřez z pedologické mapy

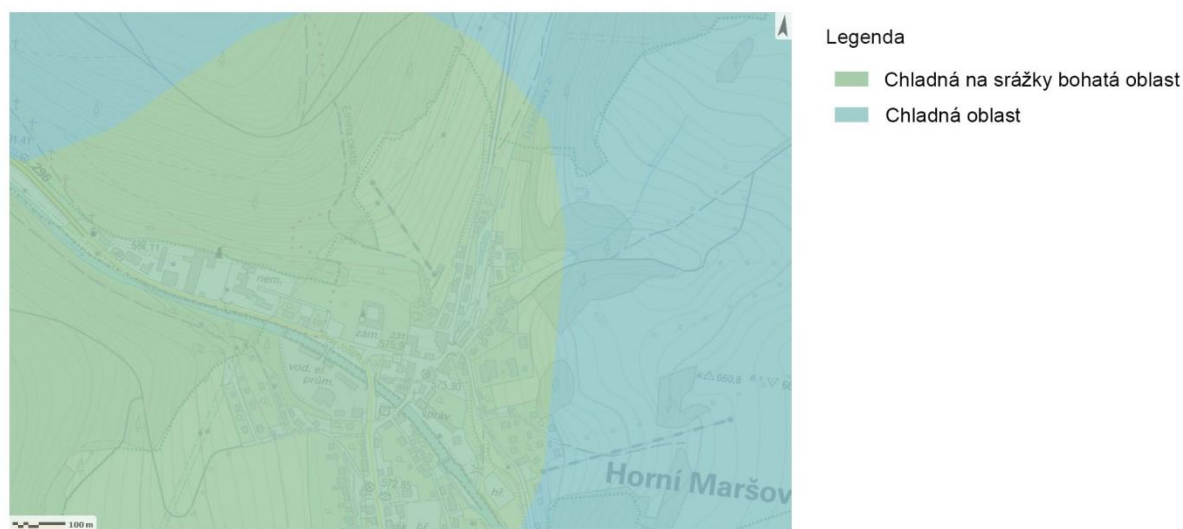
Zdroj: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

4.3.3 Klimatické podmínky

Vysokohorské rysy přírody krkonošských hřbetů a hřebenů podtrhuje a formuje drsné klima s velkými chladnými severními a severozápadními větry, s nízkými teplotami vzduchu a vysokými úhrny atmosférických srážek. Krkonoše jsou křižovatkou, přes kterou se převalují vzduchové masy od Atlantiku i z Arktidy (Klimeš, 2007).

Dle klimatických základních oblastí České Republiky se vybraná lokalita nachází v regionu chladném a chladném na srážky bohatém. Nadmořská výška parku je v rozmezí 600 až 635 m. Zámek v Horním Maršově podle níže uvedené mapy klimatických oblastí spadá do chladné na srážky bohaté lokality. Ta je charakteristická tím, že v letní sezóně má 10 – 20 dnů s průměrnou teplotou 12 – 13 °C, s úhrnem srážek přibližně 200 mm. 140 dní bývá srážkových a průměr srážek za den je okolo 1 mm. Přejichodné období je typické tím, že je dlouhé se 160 – 180 mrazovými dny, chladným jarem s průměrnou teplotou 3 – 5 °C a chladným podzimem se 4 – 6 °C. Zimní období je příznačné 60 – 70 ledovými dny s průměrnou teplotou 3 – -4 °C. Je bohaté na srážky (400 mm) s dlouhým trváním sněhové příkrývky (Krkonoše, 2007).

Mapa č. 3. – Výřez z klimatické mapy

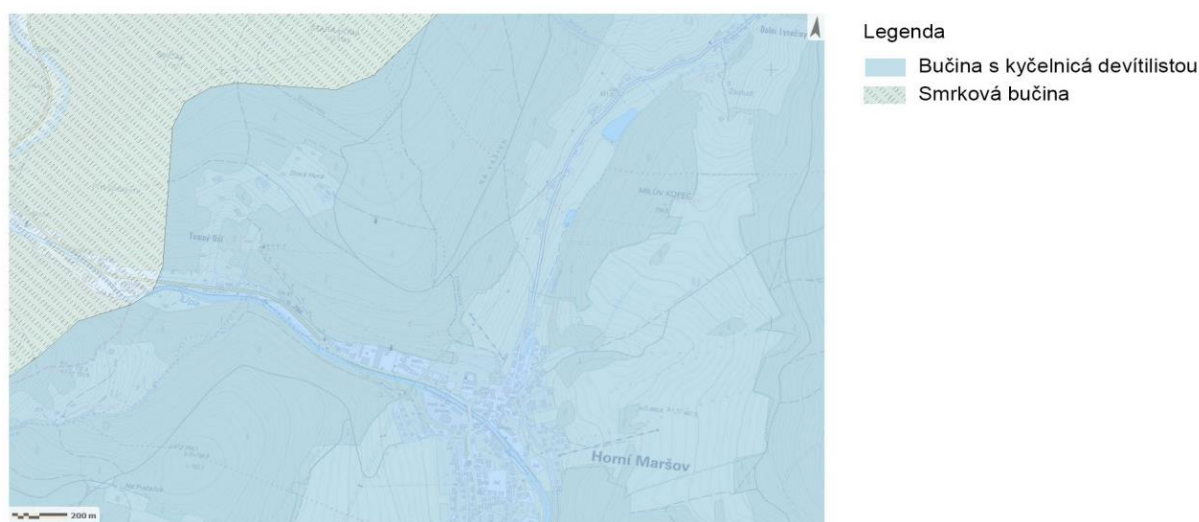
Zdroj: <http://mapy.nature.cz/>

4.3.4 Potencionální přirozená vegetace

Potencionální přirozenou vegetaci tvoří v okolí parku smrková bučina a bučina s kyčelníci devítilistou, které spadají pod květnaté bučiny. Z níže uvedené mapy (mapa č. 4) vyplývá, že potencionální vegetaci tvoří v řešeném místě bučina s kyčelníci devítilistou (*Dentario enneaphylli – Fagetum*). Nalezneme ji v nadmořských výškách 500 – 1000 m. n. m, přičemž osidluje i svahové polohy a obvykle se nachází na půdách kambizemních, půdách s rychlou mineralizací humusu na různých druzích hornin. Je tvořena bylinným i stromovým

patrem. Keřová a mechová patra se zde vyskytují méně nebo zcela chybí. Ve stromovém patře dominuje buk (*Fagus sylvatica*) s příměsí javorů (*Acer pseudoplatanus*), smrku (*Picea abies*) a jedle (*Abies alba*), která je v současné době hlavní výsadbovým sortimentem v lesních porostech. V bylinném patře se objevují převážně druhy *Actea spicata*, *Carex pilosa*, *Dentaria bulbifera*, *Dentaria enneaphillos*, *Galium odoratum* a *Poa nemoralis*. V řešeném objektu se nacházejí středně živná stanoviště s vegetačním stupněm bukový a bukojedlovým (Culek, 2005).

Mapa č. 4 – Výřez potencionální přirozené vegetace

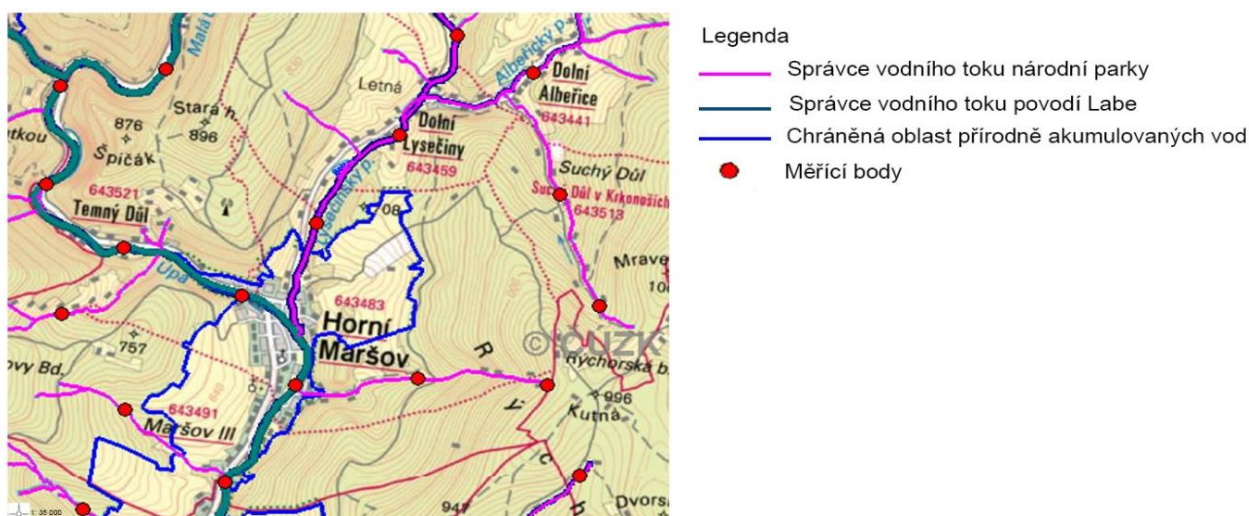
Zdroj: <http://mapy.nature.cz/>

4.3.5 Hydrogeologické podmínky

Na vodní zdroje bylo vždy v řešeném území myšleno. Jelikož Horní Maršov leží ve dvou údolích, na západě je to údolí toku řeky Úpy a na severu Lysečinského potoka. V blízkosti zámku se nachází síť stanic povrchových vod a průtoků na již zmiňované Úpě, která je důležitým vodním zdrojem pro zámek i jeho okolí.

Z mapy vodního hospodářství vyplývá, že tok řeky Úpy spravuje státní podnik Povodí Labe a Lysečinský potok poté Správa Krkonošského národního parku. Na obou tocích probíhá měření povrchových vod a okolí zámečku spadá pod chráněnou akumulaci přírodních vod.

Mapa č. 5 - Vodní hospodářství

Zdroj: <http://www.heisvuv.cz>

4.4 Historický vývoj území

Jelikož pro řešené území není zpracována žádná odborná literatura a značná část dobových materiálů, které popisovaly jak region, tak i panství (později zámek), byla po druhé světové válce zničena, bylo pro historický vývoj řešeného místa čerpáno zejména ze soukromých archivů místního znalce RNDr. Pavla Klimeše, lesníka Milana Vícha, z dostupných mapových portálů, pohlednic, fotografií a útržkovitých literárních pramenů.

4.4.1 Krajina

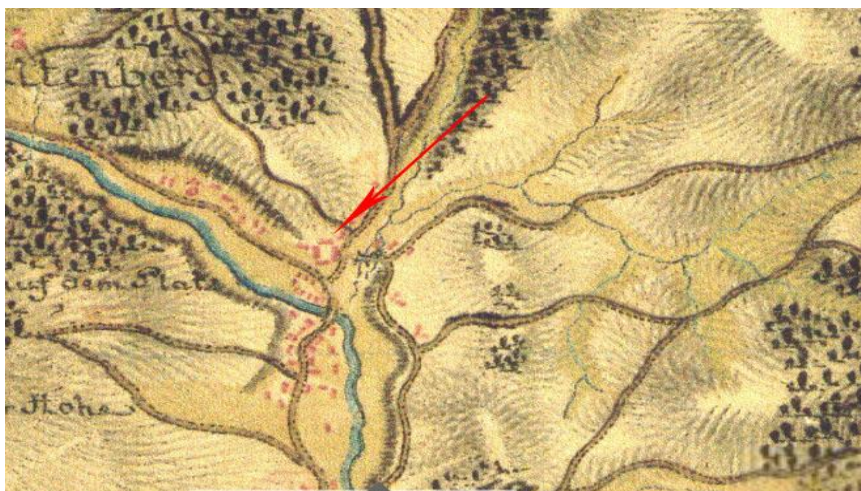
Před tisíci lety, kdy zdejší lesnatou krajinu ovlivňovala lidská činnost minimálně, byla oblast pokryta rozsáhlými hvozdy. Pralesy tvořené smrkem, jedlí a bukem přecházely nad horní hranici lesa v porosty kosodřevin. Na lavinovitých drahách, suťových polích a v kotlech vyrůstala bylinná vegetace (Krkonosé, 2007). Kolonisté ve 13 a 14. stol. klučili a žďářili lesy, vysušovali bažinatou půdu a přeměňovali rozsáhlé hvozdy v louky, pole a pastviny. Osídlené enklávy se prostíraly nejprve okolo zemských stezek, ale postupem času zatlačovaly lesní porosty přetvářené do stále více úrodnějších nepřístupných míst (Klimeš, 2007). Prvními osadníky byly hledači kovů a kovkopové, kteří zde hledali zlato (např. Albeřice, Suchý důl v Krkonosích) dále železo (např. Temný Důl, Maršov, Malá Úpa, Velká Úpa, Obří důl, Modrý důl) se zpracováním v Maršově, Mladých Bukách, ve Vrchlabí (Vích, 2017).

Později v 15. a 16. století se začalo těžit dřevo pro potřebu Kutnohorských dolů, což výrazně pozměnilo podobu krajiny. Budovaly se skluzy a klausy (přehrady) na vodní dopravu dřeva a dále tzv. archy ke zpevnění břehů hlavních toků. Sice se klučilo, ale veškerá vytěžená hmota byla zpracována. To méně kvalitní a neschopné plavby bylo vymezeno k výrobě dřevěného uhlí kolomazi a poté i k topení. Po ukončení těžby, protože nebylo co už těžit, odcházelo mnoho dřevařů do Orlických hor a zbylí osadníci se začali zaměřovat na zemědělství, zejména chovu koz (výroba sýra), ovcí a hovězího dobytka. Vznikají obydlené enklávy s několika chalupami i jednotlivá zástavba. Pro plavbu dříví byla využívána řeka Úpa, na které se kolkovalo (očíslovalo se) a opatřilo se kolkem, značkou dopravené dříví z hor, bylo zapsáno a byla zde vyplacená odměna za jeho vytěžení a dopravu (Vích, 2017).

Do Krkonoš byly introdukovány také cizí elementy, například modřiny a stromovitá kleč. Většina takto založených kultur však už vymizela. 18. století bylo charakteristické péčí o louky, rozkvět budního hospodaření a turistiky, která se inspirovala romantickou ideou. 19. století bylo pod vlivem plánovaného lesního hospodaření (Krkonoše, 2007)

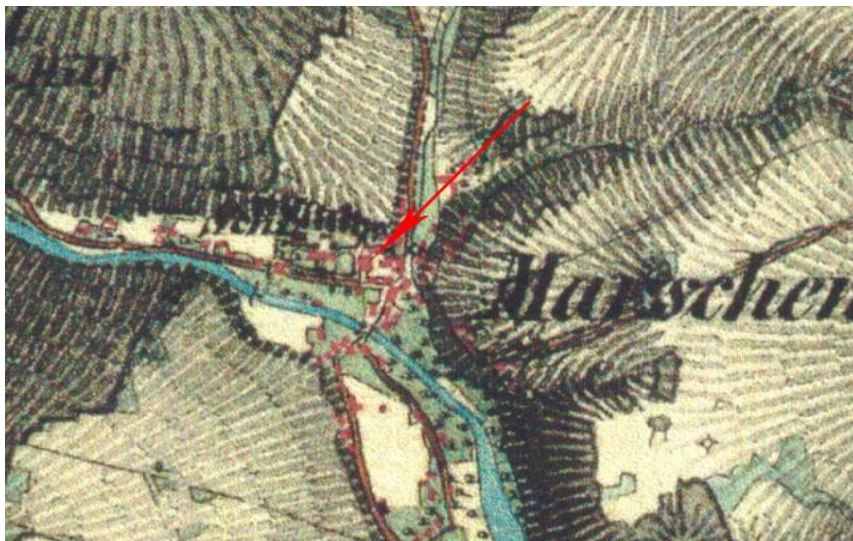
Krajina řešeného území se od 17. až do 19 stol. skládala převážně z lučních porostů a z menší části lesních společenstev v podobě remízků, jež v některých místech ohraničovaly cestní síť, popř. tvořily větší plochy. Toto uspořádání krajiny vyplývá z vojenských mapování (obr. č. 1, 2 a 3) a z císařského povinného otisku stabilního katastru (obr. č. 4). Způsobeno bylo odlesněním v 16. století, vlivem vysoké poptávky dřeva. Změnila se i druhová skladba lesa, a to konkrétně z buků na smrky (Klimeš, 2011).

Obrázek 1: Mapa I. vojenské mapování 1764 – 1768 (1:28 800)

Zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

Obrázek 2: Mapa II. vojenského mapování 1836-1852 (1:28 800)

Zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

Obrázek 3: Mapa III. vojenského mapování 1877-1880 (1:75:000)

Zdroj: www.oldmaps.geolab.cz

Obrázek 4: Stabilní katastr 1841 – císařský povinný otisk

Zdroj: www.archivnimapy.cuzk.cz

Zámek byl postaven v údolí řeky Úpy, jež byla vedle Lysečinského potoka hlavním vodním zdrojem mlýnů, pivovarů a obytných budov, které patřily k původnímu panství. Tok řeky byl lemován vysokými topoly, což dokládá následující obrázek (viz obr. č. 5 textu níže). Vích (2017) uvádí, že povodně z roku 1897 zaplavily krajinu a zničily tak veškerá dřevěná opevnění břehů vodních toků nacházejících se v řešené lokalitě.

Obrázek 5: Povodně z roku 1897

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

V zadní části za zámkem byl svažitý terén s lesíkem, v němž vedly cestní sítě k ovocnému sadu a rozlehlým loukám (obr. č. 4) (Klimeš, 2017). Jedna z cest, které se říkalo „Pašerácká“, sloužila jako významná jezdecká a vývozní stezka. Tato se napojovala v Schwantnerově lese na cestu ke staré hájovně ležící na konci Horních Lysečin, byla

významnou spojnicí mezi Horním Maršovem a Horními Lysečinami (Vích, 2017). Na vedutě z roku 1824 (viz níže) je patrné začlenění do tehdejší krajiny.

Obrázek 6: Vyobrazení zámku a krajiny z roku 1824

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Na vyobrazeních z let 1902 až 1906 (obr. č. 7, 8 a 9) je zřejmé, že zámek se stal významným prvkem v krajině. V jeho blízkosti se nacházely luční celky a ty pak přecházely v lesní. Z níže uvedených vyobrazení vyplývá, že kompoziční vazby směřovaly ze sídla na sakrální objekty (hřbitov, kostel) a do okolní krajiny, což bylo zřejmě záměrem tvůrců tehdejší doby.

Obrázek 7: Pohled na krajinu a sakrální objekty roku 1906

Zdroj: Archiv Trutnov, 2017

Obrázek 8: Pohled na krajinu z roku 1902

Zdroj: Okresní archiv Trutnov, 2017

Obrázek 9: Začlenění zámku do údolí řeky Úpy

Zdroj: Okresní archiv Trutnov, 2017

V pozdější době byla podoba řešené lokality jiná. Zmizela malá políčka a přeměnila se na lesní plochy. Cestní síť, které protínaly louky, byly po roce 1953 v některých případech nahrazeny liniovými remízky (viz obr. 18 dále v textu). Tyto remízky se nalézají na původních agrárních valech. Byly to odstraněné kameny z polí a pastvin, podél nichž vedly cesty kolem pole a do přilehlého lesního porostu. V průběhu času však zarostly náletovými dřevinami (Vích, 2017). Plochy lesů se postupně rozšiřovaly, přičemž většina z nich se stala součástí Krkonošského národního parku. Koryto řeky Úpy bylo lemováno liniovou vegetací, zda se

jednalo o výše zmíněné topoly (*Populus*) není z mapy patrné. V 70. letech bylo řečiště upraveno a posunuto.

Území zámku v současné době už není ohraničeno upraveným lučním porostem, ale silnicemi. Třešňový sad nad zámkem je v soukromém vlastnictví a zaniklá Pašerácká cesta není obnovena, což by stálo za další návrhový krok v krajině (Klimeš, 2017). Vegetace doprovázející řeku Úpu z části vymizela.

Řešenou oblast je možné podle historické analýzy určit jako lesozemědělskou krajinu. Lesní porosty se nacházejí na strmých údolních svazích a na mírných poté louky. Budovu zámku lze označit za nepřehlédnutelnou dominantu v krajině, od které se odvíjely kompoziční vazby na sakrální objekty, dnes již potlačené vegetací. Podmětem pro výstavbu sídla a jeho propojení s okolní krajinou mohla být žádostivost tehdejších vlastníků reprezentovat svůj majetek a společenské postavení. Historické prvky byly znázorněny v příloze č. 1.

4.4.2 Historie Maršovského zámku

Panství, na kterém se budova zámku nachází, patřilo od roku 1599 až 1622 České královské komoře, poté v roce 1622 převzala toto Marie Magdaléna Trčková z Lípy a v roce 1634 předala bratrovi Janu Trčkovi z Lípy (Vích, 2017). Zámek v Horním Maršově stojí na místě původního barokního panského domu ze 17. Století (1636 – 1701), jeho podoba z tohoto období se bohužel nedochovala (Krkonoše, 2007). Lze pouze konstatovat, že dům byl nevelký, roubený a jednopatrový. Tvůrcem byl šlechtic Jan de Waggi z Wippachu. Maršov a okolní osady dostal do vlastnictví jeho otec od císaře místo žoldu. Panský dům, jenž byl postaven kolem roku 1700, sloužil jako zázemí pro úředníky, kteří spravovali horské obce a lesy východních Krkonoš (Koběrská a kol., 1993). Podle dobových razítek (pečetí) zhruba z roku 1705 byl panský dům dvoupatrový s valbovou střechou, uprostřed s věžičkou a umístěným praporem. Na každou stranu od vrat byly dvě okna. Základní komponentu tvořila jednopatrová podélná budova. Do výstavby panského domu přebývali majitelé panství v obytných prostorách pivovaru z roku 1599. Z písemných pramenů vyplývá, že dalším majitelem panství od roku 1701 – 1729 byl rod Valdštejnů (Vích, 2017).

V roce 1729 se dům s jeho přilehlými pozemky stal nezávislým panstvím (přibližně 9000 ha), které vlastnil významný krkonošský rod Schaffgotschů (Krkonoš, 2007). Žádné vyobrazení z tohoto období se nedochovalo. Lesní Vích (2017) uvádí, že k panství patřily také

pivovar, hostinec, skleníky, vinný sklep, obytné budovy pro zaměstnance lesní správy a zámecké služebnictvo, pila, lihovar, líheň pstruhů a budova lesní správy (Klimeš, 2017). V roce 1792 Jan Berhold Schaffgotsch se zetěm Alfonsem Aichelbergem předělal panský dům na zámeckou budovu s nezastavěným nádvořím, ke kterému patřily i konírny. Původní stavba obdélníkového tvaru byla navýšena o jedno patro s balkónem a schodištěm. Členění fasád odkazuje ještě na doznívání baroka, jemnější dekorace na klasicismus. Tím získala podobu klasicistního zámku (Koběrská a kol., 1993).

Od roku 1824 byl zámek v majetku rodu Aichelbergů. Je udáváno, že byly provedeny malé stavební úpravy a zámek byl rozšířen o dvě další dvě křídla do stávající podoby (Vích, 2017). Půdorys budovy je zdokumentován v pozdějším stabilním katastru v císařském otisku z roku 1841 (viz obr. č. 4 výše v textu), zde však tyto křídla nebyly zaznamenány. Podobu z roku 1869 ukazuje obr. č. 10, z něhož je patrné, že dvoupatrová budova je stále obdélníkového tvaru, vchod na středu je doprovázen po obou stranách dřevěným schodištěm. Základní archivní údaje pro toto období však chybí (Klimeš, 2017)

Obrázek 10: Pohlednice z roku 1869

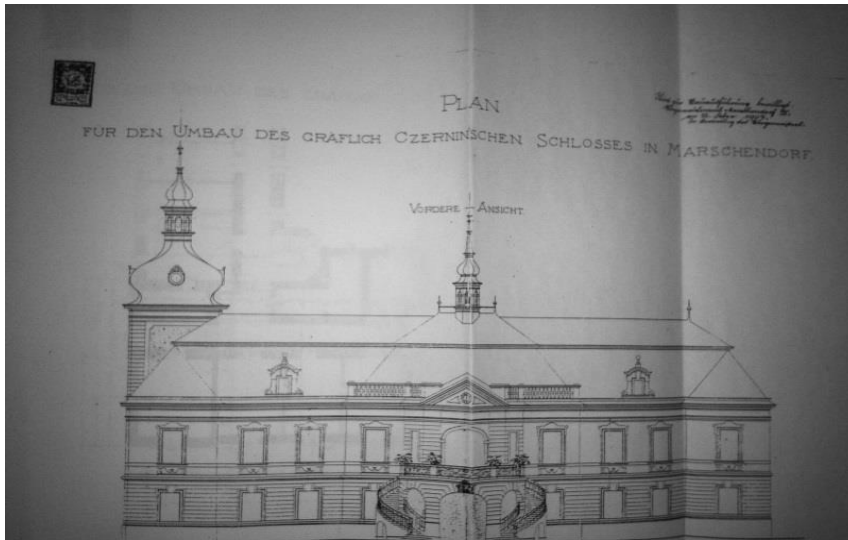

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Posledním ze šlechtických rodů, které panství vlastnily, byl od roku 1881 rod Czernínů. Zámek koupila Aloisie Czerninová z Chudenic, která byla také majitelkou panství ve Vrchlabí (Krkonoše, 2007). Největší přínos financí pocházel z těžby dřeva, pronájem nemovitostí a hostinců (Vích, 2017). V roce 1897 postihly obec povodně a zámek byl z části zaplaven, proto roku 1903 předložil Ing Materna soupis oprav a k roku 1906 je datován

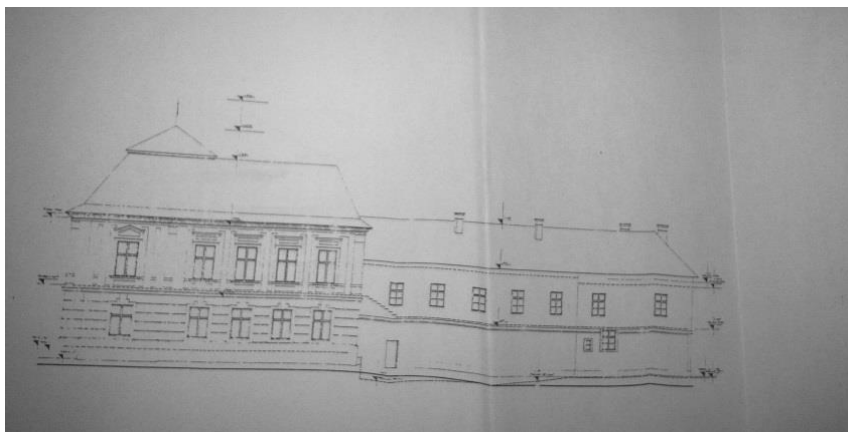
dodatkový rozpočet podnikatele Kleofáše Holmanna. V těchto letech byl tedy zámek opět měněn, a to stavitelem J. Blažkem. Došlo k přestavbě, která upřednostňovala zvýšené požadavky na reprezentativnost a komfortní bydlení. Hlavní budova byla na západní straně doplněna o čtyřbokou věž s cibulovou střechou. Doprostřed průčelí zámku bylo připojeno točité schodiště (viz obr. č. 11 a 12) (Koběrská a kol., 1993).

Obrázek 11: Úprava zámku průčelí 1903 - 1910

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017

Obrázek 12: Úprava zámku 1903 - 1910 východního průčelí

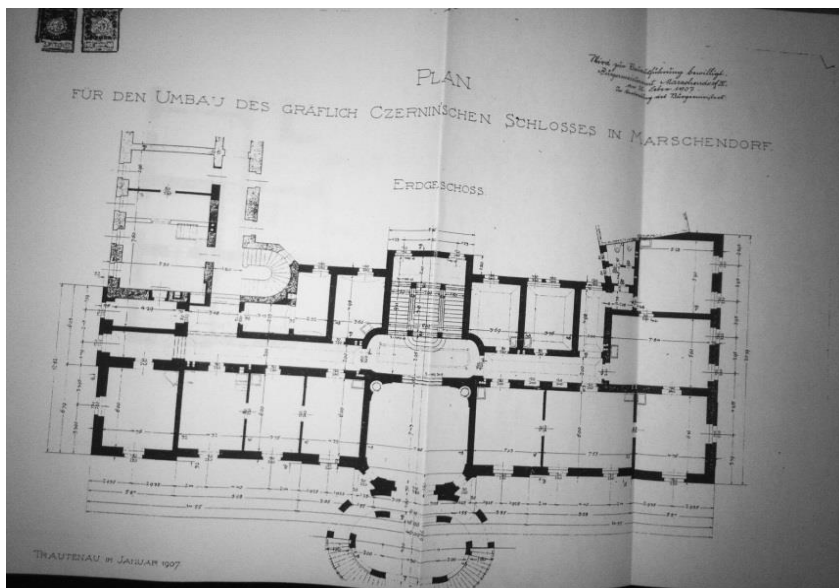

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017

Půdorys zámku je zaznamenán na níže uvedeném plánu, ze kterého je patrné, že stavba je tříkřídlá bez uzavřeného nádvoří. Uvádí se, že objekt byl složen ze čtyř částí, a to část s hlavním průčelím, starým západním křídlem, středním křídlem (tzv. švýcarský dům)

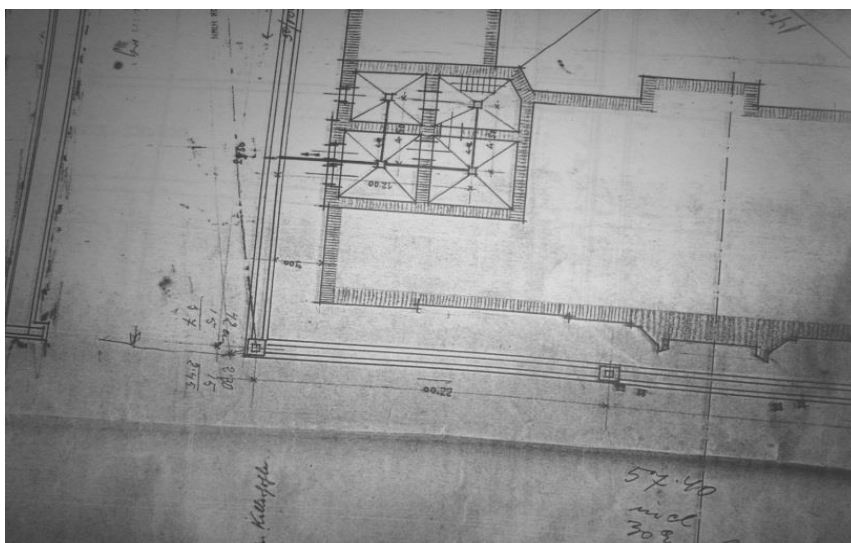
a východním křídlem se stájem. Budova měla rovněž svůj vlastní vodovod a velmi dobře promyšlené odvodnění, což dokládá obr. č. 14 (Koběřská a kol., 1993). Později půdorys zámku tvořil uzavřené nádvoří tvaru čtverce, což se dochovalo do současné doby. Hlavní vchod a příjezdová cesta k zámku byla využívána pouze šlechtou. Druhá cesta k západnímu křídlu budovy sloužila pro zásobování, vchod pro služebnictvo a zajišťovala provoz zámku a jako jediná končila na nádvoří (Vích, 2017).

Obrázek 13: Půdorys zámku z roku cca 1903 - 1910

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámrsk, 2017

Obrázek 14: Detail odvodnění

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámrsk, 2017

Autor projektu není znám, ale udává se, že se na plánech podílel i Josef Schulz, který byl autorem návrhu maršovského kostela (Nanebevzetí Panny Marie) a rovněž se účastnil výstavby panství ve Vrchlabí (Koběřská a kol., 1993).

Roku 1936 byla budova popsána jako honosná vila s 43 místnostmi. Pozemková reforma, která u nás probíhala ve dvou etapách, znamenala citelný zásah do vlastnických vztahů. V roce 1938 došlo k částečnému vyvlastnění pozemků a ekonomickému oslabení panství (Klimeš, 2010). Roku 1945 pak byl na Československém území konfiskován veškerý šlechtický majetek na základě dekretů prezidenta republiky. V důsledku toho museli Czerninové odevzdat státu svá panství za nevýhodnou peněžní náhradu. Veškeré archivní dokumenty byly zničeny nebo rozkradeny i místními obyvateli (Vích, 2017).

V roce 1947 nebyl zámek vyhodnocen jako architektonicky cenná budova, proto byl využíván pro různé účely a postupně chátral. V roce 1991 budovu, ve které byla provozována škola, výchovný ústav a kino, získala obec. Ta však neměla peníze na údržbu zámku a parku, proto je roku 1997 prodala do soukromého vlastnictví ruské firmě Segna, spol. s.r.o. Ta téhož roku provedla rekonstrukci fasád, na další úpravy už nezbyly finance (Koběřská a kol., 1993).

Původní historické vybavení zámku bylo ve druhé polovině 20. století postupně odvezeno, rozkradeno nebo zničeno (koberce, skříně, knihovna, obrazy, porcelán, archiv...) (Klimeš, 2017). Z vypracovaného seznamu z roku 1948, vyplývá, že část majetku Czernínů je uchováno v muzeu ve Vrchlabí (obrazy, drobný inventář), v muzeu v Trutnově (nábytek, zbraně) a předměty s motivy koní v muzeu ve Slatiňanech (Klimeš, 2016).

Z historických analýz vyplývá, že zámek není dílem jednotné základní výstavby, avšak je výsledkem proměn, které byly dány historickým vývojem a potřebami svých majitelů. V roce 1988 byl zapsán jako národní kulturní památka (Klimeš, 2017).

4.4.2.1 Historie zámku v datech

1599 – vlastníkem panství Česká královská komora

1622 – vlastníkem panství Marie Magdaléna Trčová z Lípy

1634 – vlastníkem panství Jan Rudolf Trčka z Lípy

1636 – založení budovy, majitel Jan de Waggi z Wippachu

1701 – vlastníkem Berthold Vilém Valdštejn

1729 – majiteli rod Schaffgotschů

1792 – panství přeměno na zámeček Janem Bertholdem Schaffgotschem
1829 – majiteli rod Aichelbergů
1881 – majiteli rod Czerninů
1897 – část zámku zaplavena
1903 – 1910 přestavba zámku
1945 – zámek zestátněn, dokumenty odcizeny, vlastník Státní památkový ústav v Praze
1988 – zámek zapsán jako národní kulturní památka
1991 – zámek vlastní obec
1997 – zámek prodán do soukromých rukou

4.4.2.2 Vlastníci panství v datech do roku 1945

Do roku 1599 – Maršov je součástí královského města Trutnova
1599 – 1622 – Česká královská komora, různí purkrabí
1622 – 1635 - Marie Magdaléna Trčková z Lípy
1634 – 1636 - Jan Rudolf Trčka z Lípy a Johana a Marie Izabela Trčková z Lípy
1636- 1701 - Jan de Waggi z Wippachu
1701 – 1729 - Berthold Vilém Valdštejn
1729 – 1767 – Marie Alžběta roz. Valdštejnová a Jan Arnošt Antonín Schaffgotsch
1767 – 1772 – Josef Vilibald Schaffgotsch
1772 – 1806 – Jan Berthold Schaffgotsch
1806 – 1828 – Amalie Schaffgotschová (vdova po J. B. Sch.)
1829 – 1851 – Berthold Aichelburg
1861 – 1881 – Alfons Aichelburg
1881 – 1902 Aloise Czerninová – Morzinová
1902 – 1927 – Rudolf Czernin – Morzin
1927 – 1929 - Rudolf Czernin – Morzin jun.
1929 – 1943 – Jaromír Czernin Morzin
1943 – 1945 – Vynucená správa velkoněmecké říše
1945 – zámek zestátněn (Klimeš, 2017)

4.4.3 Vznik a vývoj parku

Hodnocení vývoje parku značně ovlivňuje různorodost archivních dokumentů. Ty se však z velké části nedochovaly, neboť byly zničeny nebo odcizeny. Proto bylo pro analýzu vývoje parku čerpáno zejména z dobových pohlednic, fotografií, útržkovitých dokumentů a terénních průzkumů, které byly seřazeny chronologicky a následně interpretovány.

Žádné archivní materiály z období vzniku parku nebo zahrady (za majitelů Jana de Waggi z Wippachu a rodu Schaffgotschů) nejsou k dispozici. Vích (2017), však uvádí, že nestarší písemná zmínka o krajinářském parku pochází z 18. Století, že zámek byl zasazen doprostřed anglického krajinářského parku. Před jeho vznikem tato plocha byla využívána jako pracovní prostor pro lesní správu.

Z I., II. a III. vojenského mapování z let 1764 až 1880 (viz obr. č. 1, 2 a 3 výše v textu) lze vyčíst pouze umístění a začlenění budovy do krajiny, rovněž je vidět modrá linie, která znázorňuje tok řeky Úpy. Rozvržení zahrady nebo parku zde není čitelné.

První podrobné vykreslení parku je znázorněno na císařském povinném otisku stabilního katastru z roku 1841 (viz obr. č. 4 výše v textu), na kterém je viditelné rozmístění cestních sítí (pravidelných na jižní straně a nepravidelných v okolí zámku) a nejdůležitějších kompozičních os. Nejvýraznější osa je vedena od středu budovy zámku k hlavní bráně. Šedá barva na plánu znázorňuje lesní porosty a zelená parkové plochy. Podél řeky Úpy, jež byla významným zdrojem vody, byla vysázena alej. Z dochovaných fotografií (např. obr. č. 5 výše v textu) a útržkovitých literárních pramenů je zřejmé, že se jednalo o topoly. Parková úprava nekončila před kamennou zdí na jižní straně panství, nýbrž pokračovala i za ní, což rovněž ukazuje císařský povinný otisk stabilního katastru z roku 1841.

Parková krajinářská úprava vedla i do lesního porostu za zámkem. Vedla zde „Pašerácká stezka“, jež sloužila jako jezdecká a spojovala krkonošské hřebeny s panstvím (Klimeš, 2017). Záměrem tvůrců bylo vhodné začlenění zámku i parku do krajiny, do smíšeného lesního porostu. Hlavní kompoziční osa od průčelí stavby je lemována nízkým stříhaným plůtkem, jenž navazuje na kamennou zeď, která ohraničuje a zároveň určuje hlavní vstup na panství, což znázorňuje litografie z roku 1852 níže.

Obrázek 15: Litografie z roku 1852

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Je zde rovněž patrná snaha o pravidelné uspořádání. Ta je ještě více zjevná na pohlednici z roku 1869 (viz obr. č. 10 výše v textu). Opět nelze přehlédnout hlavní kompoziční osu vedenou od zámku. Před průčelím budovy se nacházela fontána ve tvaru kruhu, jež byla lemována záhonem rostlin. Pravidelné plochy parterového trávníku byly doplněny kruhovou výsadbou. O jaké rostliny se jedná, zda o trvalkové nebo letničkové, není z pohlednice rozeznatelné. Fasáda spodního patra zámku je popínána neznámou rostlinou. Soupis dřevin ani půdorys budovy z toho roku bohužel nebyl dochován.

V období mezi lety 1903 a 1910 docházelo k přeměnám zámku a úpravám parku. Z dochovaných pramenů vyplývá, že prostranství před budovou bylo i nadále utvářeno v reprezentativním formálním stylu, jenž přecházel do krajinářské úpravy. Na hlavní osu od průčelí zámku navazovaly výhledy do okolní krajiny. K panství patřily také hostince, pivovar, lesní správa, která na západní straně parku měla „Kinder Garten“, což byl parčík pro děti. V západní části se objevovaly skleníky. Na severní straně za zámkem byl ovocný třešňový sad, ke kterému vedly nepravidelné cesty lesem ve svažitém terénu. Na hlavní ose před zámkem zůstal vodní prvek, a to fontána se záhonem rostlin. Jednalo se nejspíše o trvalkovou výsadbu. Spodní patro zámku nebylo již popínáno, ale čelní stranu stavby lemovaly rostliny zapěstované na kmínku, které byly pravidelně tvarované. Zda se jednalo o růže nebo jiný druh není z archivního dokumentu z roku 1907 zřejmé.

Obrázek 16: Pohlednice z roku 1907

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017; Archiv muzea Trutnov, 2017

Na pohlednici z roku 1910 (viz obr. č. 17 níže) je vidět kamenná zeď kolmá k hlavní kompoziční ose, jež byla na straně blíže k zámku doplněna listnatými stromy. Parková úprava sahala až za zeď, kde se nalézala cesta, kterou lemoval živý listnatý plot ohraničený trávnikem.

Obrázek 17: Archivní dokument roku 1910

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

V krajinářském parku se objevovaly ještě další dva vodní prvky, které sloužily pro tvorbu ledu. Koběrská a kol. (1993), uvádějí, že zahradní úpravy spočívaly v doplnění a vysázení skupin či solitér dřevin. Rod Czernínů, jenž v tomto období panství vlastnil, byl významným stavitelem lesních cest v Krkonoších. Na základě dochovaných dobových vyobrazení lze konstatovat, že park i zámek byly v této době dobře udržovány, v sadových úpravách převažovaly listnaté stromy a keře a cestní sítě byly tvořeny z přírodního materiálu. Není znám projektant ani zahradník parkové úpravy. Zrovna tak chybí přesné údaje o vysázeném sortimentu rostlin. Lze se pouze domnívat, že podoba současného parku vychází z historického rastru období jeho vzniku. Ten byl po celou pozdější dobu zachován, což dokládá i provedené terénní šetření, ze kterého vyplývá, že věk zdejších exemplářů je více než sto let.

Druhá světová válka se stala pro park i zámek nepříznivým úpadkovým obdobím. Údržba parku byla razantně omezena a majitelé panství byli povinni uvolnit několik pokojů zámku pro německé vojáky. Klimeš (2016) dále uvádí odcizení obrazů německými vojáky z obrazárny Czernínů. Jednalo se o díla holandského mistra z 16. století Jana Vermeera, jež znázorňovala krajinu v okolí zámku. Honosná kovová brána, která tehdy zdobila vchod na panství, byla rozebrána, roztavena a použita na výrobu válečných zbraní (Vích, 2017). Půdorys parku nebo jakýkoliv jiný archivní materiál, jenž by mohl pomoci parkovou úpravu analyzovat, nebyl dochován. Úpadkové období pokračovalo i po skončení druhé světové války, kdy zámek a park byly zestátněny a později využívány jako nápravné zařízení pro děti a mládež (Klimeš, 2017).

Změnu parkové úpravy dokládá ortofotomapa z roku 1953 (viz obr. č. 18 níže). Je na ní opět patrná hlavní kompoziční osa (od průčelí zámku ke kamenné zdi), kterou protíná kruhový prvek, zřejmě vodní. Na mapě je také zřetelná nepravidelná cestní síť, propojující krajinářskou úpravu se zámkem a ovocným sadem, vzrostlé listnaté stromy lemující zeď, zapojené skupiny a solitéry stromů vysázené v parkové úpravě, dnes již zaniklé stromořadí v západní části kolem cesty vedené od vedlejšího vstupu do parku.

Na obrázku č. 18 jsou rovněž viditelné malé bílé plochy, které mohly sloužit jako herní prvek, a parková úprava za zdí ve tvaru trojúhelníku, ohraničená vegetací. V této úpravě se nachází trávník se zapojenými skupinami a solitéry stromů (viz obr. č. 19 níže).

Obrázek 18: Ortofotomapa z roku 1953

Zdroj: www.kontaminace.cenia.cz

Obrázek 19: Fotografie z roku cca 1986

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Úpravy před průčelím zámku a východní a západní část krajinářského parku zachycují fotografie z konce 80. let a začátku 90. let. Na obr. č. 20 z roku 1984 je zřejmá kompoziční osa tvořená zpevněnou cestou a symetrická úprava před schodištěm s kruhovým prvkem solitérami jehličnatých dřevin. Dále se zde objevují obdélníkové plochy s parkovým trávnicem, lemované trvalkovým záhonem a doplněné o kruhovou výsadbu.

Obrázek 20: Snímek z roku 1984

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Dobové vyobrazení z let 1986 a 1987 (obr. č. 21 a 22 níže) ukazují, že formální upravovaná část parku navazovala na východě na krajinářskou úpravu, ve které si lze všimnout listnatých zapojených skupin a solitér keřů. Jednalo se o druhy javorů a jasanů, což bylo potvrzeno inventarizací provedenou roku 2017. Formální a krajinářská úprava byly vzájemně propojeny cestní sítí. Klimeš, (2017) uvádí, že tyto pěšiny umožňovaly průchodnost i za zámek a v zadní části parku byly vysazené modřiny situované do kruhu.

Obrázek 21: Fotografie východní strany parku z roku 1986

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Obrázek 22: Východní část krajinářského parku z roku 1987

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Na fotografii z roku 1990 (viz obr. č 23 níže) je patrné, že uspořádání této části bylo symetrické a formálně upravované, na hlavní kompoziční ose byla umístěna plocha ve tvaru kruhu, kde je zřejmé složení dřevin. Jedná se o dvě dřeviny *Picea glauca* 'Conica', které jsou umístěné v záhonu, jenž nahradil fontánu. Z obrázku není rozeznatelné, o jakou výsadbu záhonu se jedná, lze se však domnívat, že jde o trvalkové rostliny. Po obou stranách záhonu se rozkládaly obdélníkové plochy s parkovým trávníkem a podélným výsadbou s rody *Picea*, *Thuja* a *Juniperus*. Později byly některé exempláře odstraněny. Na fotografii se rovněž vyskytují listnaté solitéry stromů rodu javorů (*Acer*), což potvrzuje provedená inventarizace z roku 2017. Za zdí, kterou lemovala pěší cesta, se nachází trojúhelníková úprava s listnatým keřem a parkovým trávníkem. Ta sice není už tak velká jako v předešlém období, ale je i přesto viditelná. Budova zámku není porostlá vegetací, ani ji už nelemuje záhon, jak tomu bylo dříve, nýbrž zpevněná cesta.

Obrázek 23: Fotografie z roku 1990

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Snímek z roku 1990 (viz obr. č. 24 níže) ukazuje jihozápadní stranu zámku, kde se nacházela zapojená skupina listnatých stromů, jež byla složena z osmi jedinců, a živý stříhaný plot. Podle vyhotovené inventarizace z roku 2017 se jednalo o rody javorů (*Acer*) a jasanů (*Fraxinus*).

Obrázek 24: Snímek z roku 1990, západní část parku

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Na dochované fotografii z roku 1990 (viz obr. č. 25 níže), jež zobrazuje západní stranu zámku, je zřejmá cestní síť, výsadby jehličnatých stromů rodu *Picea* a *Juniperus* a listnatých

umístěné bodově v travnaté ploše. Z uvedených dobových snímků vyplývá, že v tomto období byl park alespoň v nějaké formě udržován.

Obrázek 25: Fotografie z roku 1990 západ část parku

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Obrázek č. 26 z roku 1997 (viz níže) zobrazuje průčelí zámku se zahradní úpravou, která byla v této době již zjevně méně udržovaná. Kruhová trvalková výsadba na středu hlavní kompoziční osy, byla nahrazena trávnikem, cestní síť nebyly upravované, nýbrž potlačené travní vegetací. Výrazným prvkem této části pak byl kuželovitý habitus *Picea 'Conica'*.

Obrázek 26: Snímek z roku 1997

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Z níže uvedené fotografie (obr. č. 27) je patrné, že v roce 1999 dominovaly prostoru před průčelím zámku svým kuželovitým tvarem tůje (Thuja) a také solitéra červenolistého javoru (*Acer*), jenž je v současné době nahrazen šeříkem (*Syringa*). Cestní sítě byly zarostlé parkovým trávnikem. Lze tak konstatovat, že parková údržba v tomto období byla minimální.

Obrázek 27: Fotografie roku 1999

Zdroj: Soukromý archiv P. Klimeš, 2017

Z historické analýzy vývoje parku vyplývá, že největší množství obrazového materiálu bylo dochováno o prostoru před zámekem a ke krajinářské úpravě zůstaly k dispozici pouze útržkovité archivní dokumenty. Rozbor ukazuje na to, že podoba hlavní kompoziční osy, která je vedena od průčelí budovy k hlavnímu vstupu do parku, byla přetvářena podle potřeb tehdejších majitelů a zároveň se stala od prvopočátku založení objektu významným prvkem. Dalším důležitým kompozičním prvkem, který se rovněž v jednotlivých obdobích měnil, byla kruhová plocha, nacházející se na již zmíněné ose.

Objekt s parkovou úpravou si po celou dobu zachovával své kompoziční uspořádání na krajinářskou část a reprezentativní formální prostor před průčelím zámku. Lze tedy předpokládat, že se podoba těchto částí kompozice v jednotlivých etapách měnila podle potřeb majitelů a vlivem historických událostí. Není sice k dispozici větší množství archivních dokumentů, je však možno předpokládat, že výsadbový materiál a kompoziční uspořádání prvků bylo koncipováno obdobně jako na panství Vrchlabského zámku, jež vlastnil rovněž rod Czernínů, který nejvíce přispěl k rozkvětu zámku a celého jeho okolí.

5 Vlastní projekt

5.1 Zhodnocení stávajícího stavu

Pro analýzu stávajícího stavu byla použita metodika prof. Machovce z roku 1982, na základě které byly vyhotoveny inventarizační tabulky, proveden nezbytný terénní průzkum a na základě nich byla parková úprava charakterizována a zakreslena v příloze č. 4.

5.1.1 Inventarizace objektu

Inventarizace je dokument, který znázorňuje umístění, taxonomické určení, stanovuje hodnoty dřevin a napomáhá zvolit následnou udržovací péči parku.

Nejvýznamnějším prvkem v sadovnické a krajinářské kompozici v dnešní době je vzrostlý strom nebo porost. Jak už bylo mnohokrát upozorněno, vývoj dřevin, především stromovitých druhů, je spojen s otázkou dlouhé řady let a je sadovnický a krajinářský nenahraditelný jinými opatřeními (Machovec, 1982).

Sadovnická klasifikace a inventarizace dřevin je určena ke konkrétnímu vyhodnocení porostů. K tomu je potřeba znát dobře jeho parametry. Dále umožňuje do porostů kvalifikovaně zasahovat a dle jejich parametrů stanovit jedince ke kácení a popřípadě opětovně za ně vysázet novou výsadbu. Účelem inventarizace je také rovněž nashromáždění veškerých údajů o řešené lokalitě, jež se podle nich může rozvrhnout údržba, náklady a obnova (Machovec, 1982). Pejchal (2008) uvádí, že cílem inventarizace a klasifikace je získat materiály, jež poté pomohou k fungování provozu a kompozici zeleně parku. Rovněž se mohou podílet při regeneraci, přestavbě a obnově vegetačních složek.

Jak Machovec uvádí (1982): „*pro správné zařazení dřevin a jejich porostů i posouzení uplatnitelnosti podle jednotlivých bodů funkčního poslání je třeba zjišťovat tyto hodnoty:*

- 1. Zaměření hodnocených dřevin a porostů a jejich zakreslení do inventarizačního plánu.*
- 2. Přesné druhové (a dle potřeby i odrůdové) určení všech do inventarizace pojatých dřevin.*
- 3. Zaměření všech nejdůležitějších hodnot jednotlivě zachycovaných dřevin, tj. výšky, průměru kmene a průměru koruny.*
- 4. Vymezení krajních a průměrových hodnot u posuzovaných porostů a stanovení procentuálního zastoupení druhové skladby, velikostních hodnot, věkových kategorií i sadovnické kvality*

5. *Určení věkové kategorie.*

6. *Sadovnické hodnocení jednotlivých dřevin i jejich porostů, tj. především komplexní posouzení zdravotního stavu, perspektiv vývoje a vzhledových vlastností.*

7. *Zachycení všech důležitých, v předcházejících bodech neuvedených hodnot tak, aby bylo možno dřeviny a jejich porosty vyhodnotit z hlediska jejich výhledového poslání co nejúplněji.“*

5.1.1.1 Zaměření dřevin

V první řadě je třeba zakreslit pozici určené dřeviny, proto jednotlivé dřeviny zaměříme a přesně zaneseme do patřičné mapy. Pro zaměření je nutno stanovit míru přesnosti. U krajinářských a volně řešených objektů není vyžadována taková míra přesnosti jako u geometrických úprav, ty by se měly zaměřovat s vyšší přesností (Machovec, 1982).

Před provedením měření je nutno sjednotit mapové podklady se skutečným uspořádáním řešeného místa, optimální je zajistit si katastrální mapu v měřítku 1:500. Dle potřeby se mohou měřítka map měnit. Tento podklad lze označit za pracovní. U méně obtížných míst se mohou používat měřítka 1:1000 a u více složitých situací poté 1:200 (Machovec, 1982).

Do mapového podkladu se zaznačí veškeré důležité hlavní body a linie, jedná se např. o okraje parcel, budov, rohy a dalšího technického vybavení, rovněž je možno použít solitéry stromů. Zakresleny jsou takové body, které napomohou bez problémů k stanovení dalších prvků (Machovec, 1982).

Následujícím důležitým krokem pro přesné zaměření je stanovit množství dřevin, které se budou na plán zakreslovat. Měl by se dodržovat počet individuálních zaznamenaných položek na jedné mapě, které nepřevyšují hranici 500 a u samostatných porostů více jak 50. Ve výjimečných situacích je tolerance 1000 a u porostů 100. Protože při vyšších počtech zanesení dřevin do plánů, než je doporučováno, se pak mapy stávají nepřehlednými. Jestliže tato situace nastane, je potřeba řešené území rozdělit na několik částí ve větším měřítku (Machovec, 1982).

Souběžně je nutné určit směr způsobu zaměření, vyhodnocování dřevin a porostů, rovněž i hranice individuálních měřených jednotek. Postupovat lze tak, že k zaměřeným liniím se zakreslí do pracovních materiálů kolmice a k nim poté paty stromů a porostů (Machovec, 1982).

5.1.1.2 Druhové určení

Každá zaměřená dřevina podléhá taxonomickému určení. Je nezbytné rostlinu správně určit jak rod, druh a kultivar. Pokud není patrné, o jakou dřevinu se jedná, označujeme ji poté zkratkou sp. (*species*). Jde se o inventarizaci dřevin prováděnou v předjarním a zimním období a u dřevin starších, kde je komplikované poznat kultivar. Ke správnému stanovení dřevin je nutno využívat odbornou literaturu a hodnotit jedince v době vegetace, kdy lze na dřevině pozorovat nejvíce poznatelných znaků. (Machovec, 1982).

5.1.1.3 Zaměření velikostních hodnot

Všechny hodnocené atributy jsou zapsány do inventarizační tabulky. Každá zaměřená dřevina musí být zapsána zvlášť, pouze u porostů stejného rodového i druhového určení, lze zaznamenat do tabulky jako samotnou položku. U jednotlivých hodnocených jedinců se zjišťují tyto parametry: průměr kmene, průměr koruny a výška dřeviny (Machovec, 1982).

Průměr kmene je měřen ve výšce 1,3 m. Pokud však není možné, lze provést měření v jiném bodě. Tento způsob měření by se měl následně uvést v tabulce (Machovec, 1982). Pejchal (2008) uvádí, že se tloušťka kmene udává jako průměr nebo obvod kmene měřeného v běžné výšce 1,3 m. Nejlehčí metodikou je měření obvodů kmene za pomoci krejčovského metru nebo pásma. Naměřené hodnoty se mohou podle potřeby převést na průměry. Nejmenší dřevina, která je samostatně zaznamenávaná, má průměr 150 mm, výjimečně i 100 mm (Machovec, 1982).

Průměr koruny se měří početním průměrem na sebe kolmých rozměrů. Pokud se jedná o více nepravidelnou korunu, pak je měřena nejdelší část koruny a zjištěná hodnota zaokrouhlena na celé metry. Tento údaj je typický pro zjištění pokryvnosti dřevin v řešené lokalitě. Průměry koruny jsou po mnohaleté praxi rozřazeny do skupin 0-2 m, 2-4 m, 4-6 m, 6-8 m, 8-10 m, 10-15 m, 15-20 m, 20-25 m, 25 m a více (Machovec, 1982).

Výšku dřeviny, je možné měřit výškoměrem Blume -Leissova. Ten měří s přesností na 0,5 m. V praktickém využití je přístroj někdy zbytečný, protože především u mladých dřevin je výška velmi proměnlivá. Výhodné je však provádět měření přístrojem u dobře zřetelných dřevin v rozdílném výškovém rozmezí, a tyto hodnoty porovnávat s nejbližšími ostatními dřevinami. Na základě zkušeností z praxe byla výška odstupňována do pěti

kategorií, a to: 0-5 m, 5-10 m, 10-15 m, 15-20 m, 20-25 m, 25-30 m, 30-35 m a 35-40 m. V plánech se výška nezaznamenává, slouží pouze pro tabulkový přehled (Machovec, 1982).

5.1.1.4 Určení věkové kategorie

Stanovení věkové kategorie je velmi těžké a je důležitou hodnotou pro určení, jak dále s plochou sadovnické úpravy zacházet. Podstatným údajem pro rozpoznání věku je doba výsadby. Pokud tato informace nelze dohledat využijme jiné metody pro jejich poznání. Např. u dřevin přeslenovitě rostoucích je možno použít pro počítání věkové kategorie metodiku odečítáním samostatných přeslenů. Tento postup však bývá leckdy zkreslený (Machovec, 1982). Pejchal (2008) uvádí, že je možné vycházet z praxe, jež lze rozeznat vývojová stádia jedinců a dle toho stanovit jejich stáří.

Za velmi spolehlivý postup lze označit počítání letokruhů. Tuto metodiku je možné využít v porostech, kde došlo ke kácení. V případě, že nelze využít ani jeden způsob, použijeme Presslerův nebozez. Tato metoda je značně spolehlivá, ale nelze ji použít celoplošně ve vysokém počtu dřevin. Nejlehčím způsobem je rozdělení dřeviny do věkových kategorií s rozestupem 20 let. Následně tyto kategorie dělíme: 0-10 let, 10-20 let, 20-40 let, 40-60 let, 60-100 let a poslední 100 a více (Machovec, 1982).

Výše zmíněné kategorie se dají velmi dobře na dřevinách stanovit a pro určení následujících zásahů postačí. Výjimku tvoří velmi cenné exempláře, u kterých na věkové kategorii velmi záleží (Machovec 1982).

5.1.1.5 Sadovnické zhodnocení

Sadovnické zhodnocení je praktické posouzení, jehož stupnice určuje kvalitu jedinců (Machovec, 1982). Komplexní hodnocení dřeviny se formuluje z hlediska zahradní a krajinářské tvorby a shrnuje tak veškeré výše zmíněné hodnocené atributy (Pejchal, 2008). Ing. Arch. O. Kuča CSc. pro sadovnické zhodnocení zavedl systém známkování. Nejcennější jedinci dostávají známku 1 a naopak ty méně kvalitní 5. Tuto metodu, ale VŠZ v Lednici upravila. Byl zde vytvořen podobný systém, který pozměnil známkování na bodování. Takže hodnotná dřevina získala pět bodů a ty méně cenné poté jeden bod.

Velkou výhodou tohoto způsobu hodnocení je, že kterákoliv skupina dřevin na hodnocené ploše je možná zprůměrovat a rovněž tou samou hodnotou souhrnně vyjádřit, oproti Kučově metodě by bylo zapotřebí počítat s převrácenými hodnotami.

Východiskem výše zmíněných metod je stanovené body přiřadit do klasifikačních tříd. Níže je uvedená charakteristika samostatných tříd (Machovec, 1982):

I. klasifikační třída – (5 bodů)

Machovec (1982) uvádí, že do této třídy spadají dřeviny, které jsou zdravé a nemají žádná závažná poškození. Jedná se o nejhodnotnější a nejkvalitnější jedince. Svým typickým habitem korun, přirozeným tvarem a velikostně úplně rozvinutým rozvětvením jsou shodné se standardem druhu. Do této kategorie lze zařadit dřeviny, které jsou cenné z hlediska předpokládané trvanlivosti v dané lokalitě po desítek let. Jedinci, kteří jsou takto ohodnoceny v sadovnických úpravách, jsou nezastupitelní a je nutno je zachovat. Pejchal (2008) uvádí, že do této třídy se řadí exempláře velmi cenné, jež mají typický habitus, jsou statné, zcela zdravé, nepoškozené a dlouhodobě perspektivní.

II. klasifikační třída – (4 body)

Zahrnuje jedince s charakteristickým tvarem a komplexním habitem, jsou zdraví, shodují se s druhem a popřípadě i s kultivarem. Rovněž jsou pro úpravu hodnotní, ale přestože dokládají kvalitu, mohou být mírně prořídli, více naklonění, než je běžné, nebo je u nich zřejmá malá absence větví posledního patra. Opět mají nenahraditelný ráz a je zapotřebí s těmito dřevinami nakládat v úpravách jako s cennými exempláři. Pejchal (2008) uvádí, že do této stupnice se zaznamenávají typické znaky taxonu a případné malé defekty nesnižují hodnotu dřeviny.

III. klasifikační třída – (3 body)

Do této třídy lze zařadit dřeviny s průměrnou hodnotou. Hodnoceny tak mohou být stromy a keře, které nevykazují výrazné poškození, respektive mají drobně proschlá místa v koruně a jsou poměrně zdravé. Svým tvarem a habitem se od původního druhu mohou trochu lišit. Navzdory tomu mají obrovské využití v sadovnických úpravách. Rovněž je možné zařazovat do této kategorie jedince, kteří nedosáhli konečné velikosti a přepokládá se jejich další působení na stanovišti (Machovec, 1982). Exempláře průměrné hodnoty vykazují svým habitem odchylky od původního druhu. Případné poškození, houbové choroby nebo škůdci nijak výrazně neohrožují jejich dlouhodobou perspektivu v řešené lokalitě (Pejchal, 2008).

IV. klasifikační třída – (2 body)

Dřeviny patřící do této kategorie vykazují podprůměrnou hodnotu. Jedná se o jedince, kteří mohou být po zdravotní stránce špatní a úplně neodpovídají druhu. Mohou být přestárlí nebo napadení houbovými chorobami či škůdci a nepředpokládá se u nich další vývoj. Přestože jsou tyto dřeviny poškozené, neohrožují nijak bezpečnost chodu sadovnických úprav. Takto zařazené dřeviny se mohou odstranit a dále se nepočítá s budoucí výsadbou téhož druhu. Výjimku však tvoří památné a chráněné stromy, které se na stanovišti nechávají dožít. Pejchal (2008) uvádí, že do této třídy patří jedinci s poměrně krátkou existencí a pro úpravu bývají neperspektivní.

V. klasifikační třída – (1 bod)

Do V. klasifikační třídy se zařazují dřeviny, které zcela neprosperují, jsou velmi poškozené a značně napadené škůdci, popř. houbovými chorobami. Rovněž do této kategorie spadají jedinci, jež mají nadmíru špatný zdravotní stav, nebo jsou odumírající či již odumřelé. Takovéto dřeviny ohrožují bezpečnost sadové úpravy, a proto je zapotřebí je odstranit. Též lze do této kategorie zaznamenávat rostliny, které přímo konkurují silnějším a zdravějším jedincům. Nepředpokládá se u nich jakýkoliv další vývoj (Machovec, 1982). Pejchal (2008) uvádí, že do této třídy lze zařadit exempláře značně nehodnotné, což je způsobené stářím, chorobami anebo škůdci. Vykazují natolik defektů, že u nich nepředpokládá další existence. V některých případech je nutné ihned kácet.

Pro přesnou představu o kvalitě dřevin a orientaci v plánu byla vytvořena tabulka, která zaznamenává jednotlivé kategorie, grafické značení a barevné vykreslení.

sadovnická hodnota	grafické značení	barevné označení
5 bodů - I. třída	dvě silné čáry na obvodu koruny	červená
4 body - II. třída	vnější čára silná, vnitřní slabá	modrá
3 body - III. třída	jedna slabá čára na obvodu koruny	zelená
2 body - IV. třída	dvě slabé čáry na obvodu koruny	hnědá
1bod - V. třída	jedna slabá čára na obvodu koruny	žluta

Tabulka č. 1 – Sadovnické hodnota

5.1.2 Současný stav

Park se nachází v nadmořské výšce 600 m. n. m a je ovlivněn horskými klimatickými podmínkami. Je ohraničen z jižní strany zdí a doprostřed krajinářské úpravy je umístěn zámek. Budova a její okolí je situováno v údolí řeky Úpy a začleněno do podhorské lesní krajiny. Na severní straně je park lemován lesním společenstvem a na západní a východní je ohraničen zástavbou domků a zahrad. Podél něj za zdí na jižní straně vede ulice Czernínská a silnice III. třídy směrem do Pece pod Sněžkou. V současné době existují tři vstupy do parku. Přestože vlastníkem je soukromá firma, je využíván i veřejností, (maršovskými obyvateli mladší i starší generace). Z technických složek se zde objevuje budova zámku, kamenná zeď a betonové pozůstatky vodních prvků. Jejich stav však není optimální, a tak je potřeba v některých místech rekonstruovat. Celá plocha parku je porostlá trávnikem, v němž se nacházejí vzrostlé živé stříhané ploty, solitéry a skupiny stromů či keřů. Cestní sítě jsou zarostlé. Podrobný současný stav parku je zaznamenán v příloze č. 2 a 5.

5.1.2.1 Kompoziční rozbor parku

Na základě vyhotovených rozborů lze konstatovat, že parková úprava se skládá ze třech hlavních částí. Na středu řešeného území je umístěna budova zámku s úpravou formálního typu, která je dnes potlačena stávající vegetací. Na ní pak ze západní a východní strany navazuje krajinářská úprava parku. Řešené území je na jižní straně směrem k hlavní frekventované silnici III. třídy lemováno kamennou zdí, která však svou výškou neovlivňuje výhled na dominující budovu zámku.

Jednotlivé části parku byly propojeny cestními sítěmi, pokrytými přírodními materiály. V současné době se jedná pouze o vyšlapané stezky, které však v některých místech zachovávají pohledové vazby na zámek a jeho okolí. Část z nich byla v minulosti vedena i za zámkem a v lesních společenstvech, ovšem všechny časem vymizely a zůstaly jen kamenné linie, které naznačují bývalý směr cest.

Před hlavním průčelím zámku je zachována hlavní kompoziční osa vedená k hlavnímu vchodu do parku, jenž je ohraničen kamennou zdí, sousedící s ulicí Czernínskou. Na ose, která byla vždy významným prvkem parku, se nacházel dříve vodní prvek (fontána), který se do dnešních dob nedochoval, zbyly pouze betonové základy. Část před zámkem byla komponována ve formální úpravě, ale následkem zanedbané údržby není už tak výrazná, jen

pár dřevin *Syringa* a *Thuja* dokazuje pravidelnost uspořádání. Nacházejí se zde tyto vegetační prvky: parkový trávník, zapojené skupiny stromů a solitéry rodu douglaska (*Pseudotsuga*), javor (*Acer*), jasan (*Fraxinus*) a zerav (*Thuja*) a živý stříhaný plot z pámelníku (*Symphoricarpos*) u kamenné zdi.

V západní části krajinářského parku se nalézají tři kompoziční osy, které jsou však do značné míry potlačeny stávající vegetací, jež zabraňuje pohledům na zámeckou budovu. Dvě osy vedou přes celou parkovou úpravu až k zámku a třetí, která byla v dřívějších letech lemována stromořadím a vedla k úpravě s vodním prvkem, je protíná. U poslední zmiňované osy se nalézá další vstup do parku. Vegetační prvky západní části jsou uspořádány do zapojených skupin stromů nebo jako solitéry. Linie v tomto prostoru tvoří živé stříhané ploty a plochu poté trávník. Významnými dřevinami jsou buky (*Fagus*), lípy (*Tilia*) a duby (*Quercus*), které jsou v některých případech umístěné v kompozici bodově.

Výrazným prvkem východní části parku je uspořádání modřínů vysázené do kruhu. Také zde se nalézají zapojené skupiny stromů i solitéry, liniové uspořádání tvoří živý stříhaný plot pámelníku (*Symphoricarpos*). Hodnotnými dřevinami tohoto prostoru jsou buky (*Fagus*), lípy (*Tilia*), duby (*Quercus*) a olše (*Alnus*).

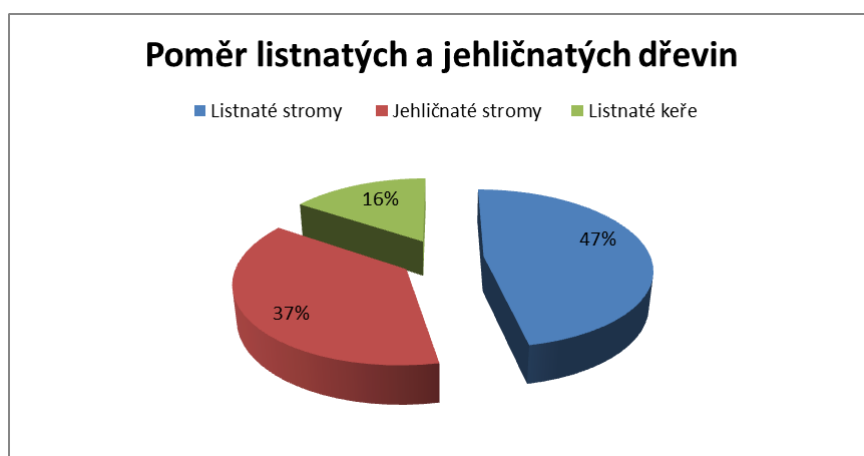
Dřívější kompoziční úpravy v parku úplně zanikly, nebo po nich zbyly pouze útržkovité stopy. Na místě, kde stávaly skleníky, byl postaven dětský domov. Po vodních prvcích zbyly jen betonové základy. Ze souboru staveb panství zbyl pivovar, který není využíván, sklepní prostor, jenž je zapsán jako kulturní památka, zámek a pár budov, které dnes slouží jako obytné. Z historických analýz a terénních průzkumů je patrné, že parková úprava zachovává v některých místech stejné rozmístění, to je však potlačeno současnou vegetací. Hlavními kompozičními prvky parku jsou osy, betonové pozůstatky, kamenná zeď, významné solitéry a budova zámku.

Za negativní jevy lze označit prašnost od příjezdové komunikace na západní straně a rovněž hluk, který způsobuje hlavní frekventovaná silnice III. třídy. Kompoziční rozbor parku je znázorněn v příloze č. 3.

5.1.2.2 Zhodnocení současného stavu dřevin

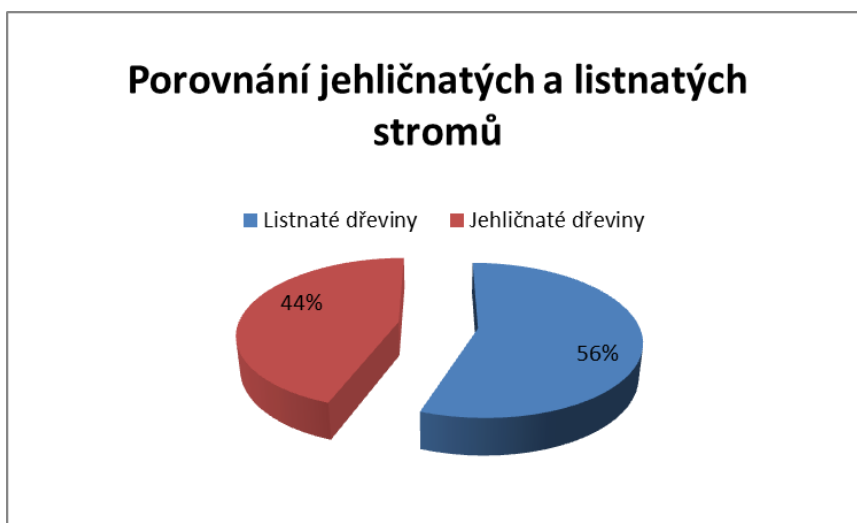
V dnešní době se v parkovém prostoru nacházejí stříhané živé ploty, zapojené skupiny stromů a jejich solitéry. Kostru parku tvoří významné exempláře dubů (*Quercus*), buků (*Fagus*), líp (*Tilia*) a jasanů (*Fraxinus*). Za nejhodnotnější dřeviny je možné považovat olši střídavolistou (*Alnus glutinosa* 'Laciniata'), buk (*Fagus sylvatica* 'Atropurpurea') a kaštanovník (*Castanea sativa*).

Po vyhotovení inventarizace podle metodiky prof. Machovce bylo zjištěno, že se v parku nachází celkem 81 stromů a 12 keřů. Mezi těmito dřevinami se vyskytují jedinci, kteří jsou úplně nebo z části proschlí, někteří i napadení škůdci či houbami, což vzniklo následkem dosavadní údržby parku. Z grafu č. 1 je zřejmé, že stromové a keřové patro je složeno ze 47% listnatými dřevinami, z 37% jehličnatými a 16% tvoří keře.

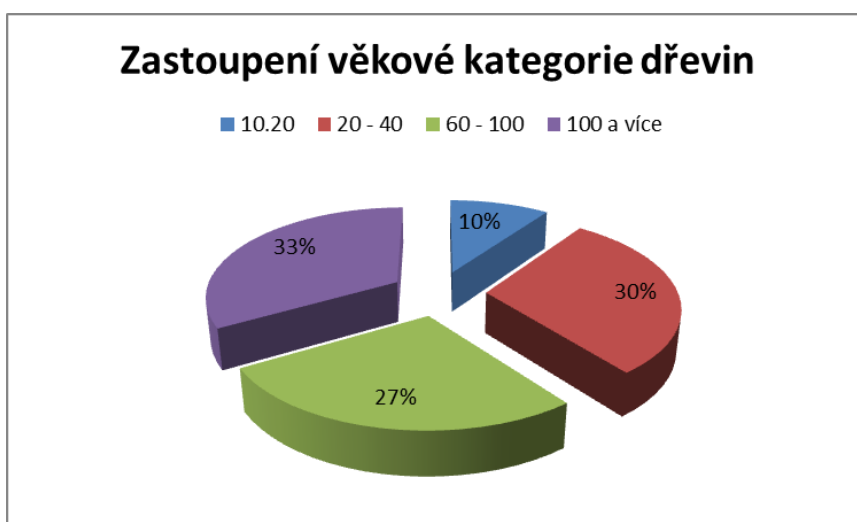
Graf č. 1 – Poměr listnatých a jehličnatých dřevin ve vybrané části parku

Z porovnání jehličnatých a listnatých stromů v grafu č. 2 je patrné, že v inventarizované části převažují listnaté dřeviny, jež mají zastoupení z 56 % a jehličnaté poté 44 %.

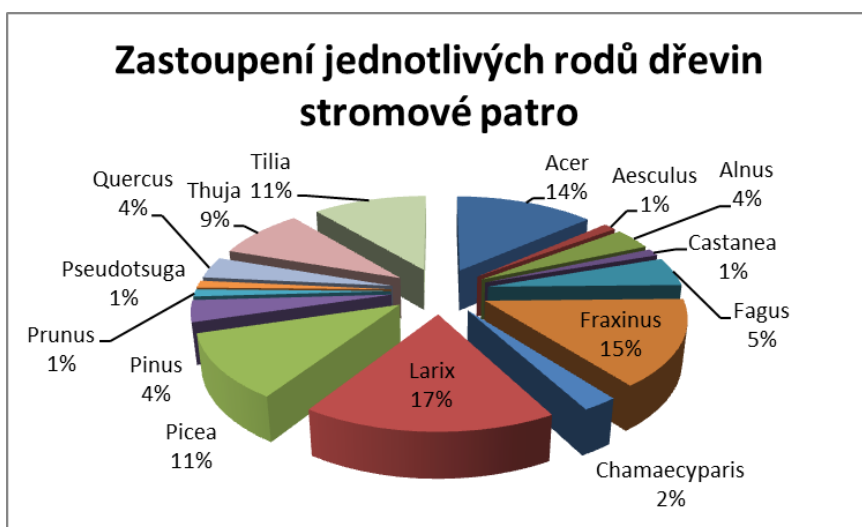
Graf č. 2 – Porovnání jehličnatých a listnatých dřevin

Graf č. 3 dokumentuje, do kterých věkových kategorií hodnocené dřeviny spadají. Lze z něj vyčíst, že největší zastoupení vykazují dřeviny ve věkové kategorii 100 a více let, a to z 33 %. 30% zde tvoří věková kategorie 20 – 40 let, 27% poté 60 – 100 let a 10 % kategorie 10 – 20 let. Graf rovněž dokládá, že stromové patro je složeno převážně z dospělých jedinců starší věkové kategorie.

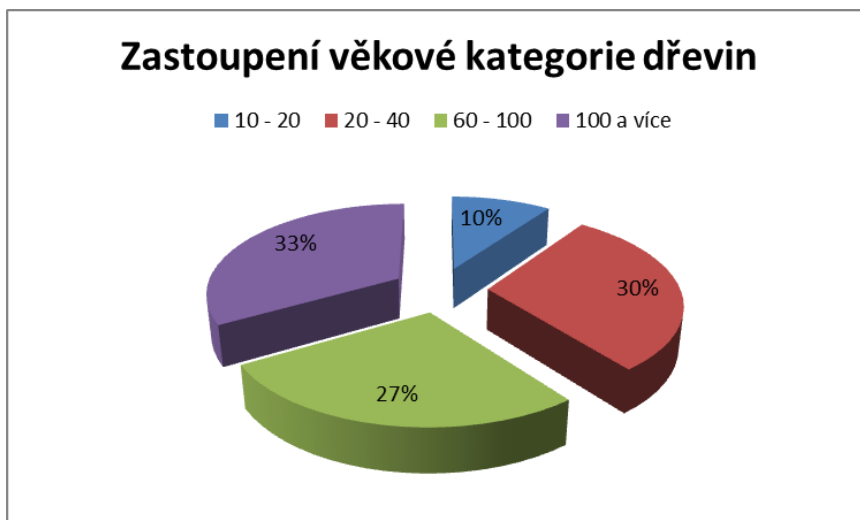
Graf č. 3 – Procentní zastoupení věkových kategorií

Zastoupení rodů dřevin vyskytujících se v parku znázorňuje graf č. 4. Je z něj patrné, že se zde nejvíce vyskytuje rod modřínu (*Larix*), a to ze 17 %, 15 % zahrnuje rod jasanu (*Fraxinus*). Dalšími četnými rody, které se nacházejí v úpravě, je javor (*Acer*), zastoupený ze 14 %, poté smrk (*Picea*) a lípa (*Tilia*), každý z nich z 11 %. Ostatní rody se v řešené části nalézají v menší míře. Jedná se o rody tuje (*Thuja*) z 9 %, buku (*Fagus*) z 5 %, olše (*Alnus*) z 4 %, dubu (*Quercus*) z 4 %, borovice (*Pinus*) z 4 %, cypřiše (*Chamaecyparis*) z 2 %. Kaštanovník (*Castanea*), douglaska (*Pseudotsuga*), třešeň (*Prunus*) a jírovec (*Aesculus*) jsou zde zastoupeny každý 1 %. Převládající rody se v parku vyskytují od jeho založení a čteně se pro používaly ve výsadbách 18. a 19. století. Jedná se tedy o buky (*Fagus*), lípy (*Tilia*), duby (*Quercus*), jasanu (*Fraxinus*), javory (*Acer*) a jírovce (*Aesculus*).

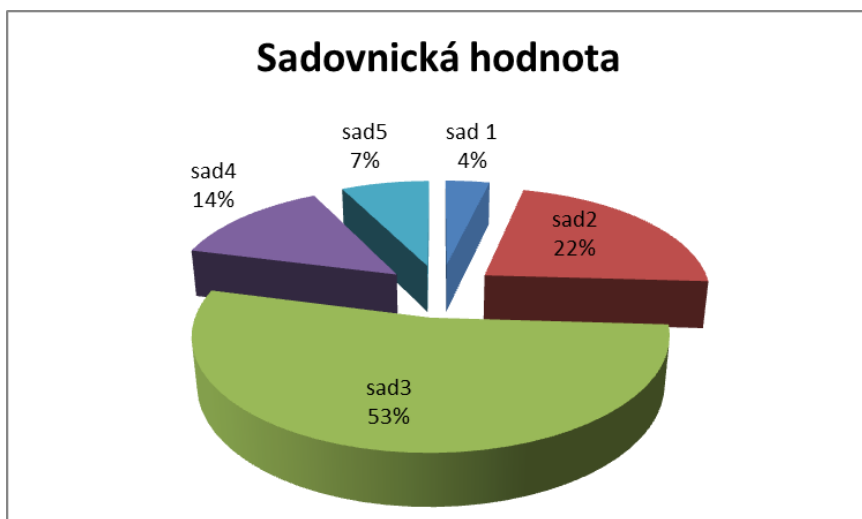
Graf č. 4 – Zastoupení rodu dřevin stromového patra

Rodové složení keřů v inventarizované části ukazuje graf č. 5. Ten znázorňuje, že největší procento zastoupení má rod šeříku (*Syringa*) s 37 %, následně pámelník (*Symphoricarpos*) s 36 % a v menší míře rod bezu (*Sambucus*) s 18 % a rododendronu (*Rhododendron*) s 9 %.

Graf č. 5 – Zastoupení rodů keřového patra

Poslední graf (graf č. 6) ukazuje jednotlivé klasifikační třídy, které byly určeny na základě metodiky prof. Machovce. Jedná se o sadovnickou hodnotu jak keřů, tak i stromů. Z grafu vyplývá, že v řešeném území se objevují velmi hodnotné dřeviny, které tvoří celkovou kompozici parku. Sadovnická hodnota 3 (průměrná hodnota) je zde zastoupena z 53 %. Do této kategorie jsou řazeny jedinci s mírným defektem, ale zároveň mající pro parkovou úpravu velké sadovnické využití. Druhé největší procentuální zastoupení (22 %) má sadovnická hodnota 2. Jedinci, kteří do ní spadají, jsou velmi hodnotní a v parku tvoří kosterní dřevinu. Sadovnická hodnota 4 se zde vyskytuje ze 14 %. Tito jedinci mají pro park podprůměrnou kvalitu a jedná se o dřeviny značně poškozené. Pátá sadovnická hodnota se zde vyskytuje v 7 % a jde o dřeviny, které ohrožují bezpečnost parku. Nejmenší zastoupení (4 %) má sadovnická hodnota 1, do které spadají dřeviny významné, tvořící základ kompozice parku.

Graf č. 6 – Sadovnická hodnota

5.1.2.3 Postup vlastní inventarizace

V první řadě bylo potřeba opatřit katastrální mapu. Získaná byla v elektronické podobě na katastrálním úřadě v Trutnově. Spolu s metodikou byla vytištěna a založena do pracovních desek. K vlastnímu dendrologickému průzkumu posloužily tyto pomůcky: pracovní mapa, pásmo, výškoměr, papír a tužka. Dalším nezbytným krokem bylo navštívení řešeného území, v němž byla provedena inventarizace. Nejprve byly body, linie a stavební prvky zanesené do mapového podkladu fyzicky zkontrolovány. Zjištěné údaje o jednotlivých dřevinách byly zapisovány do předem připravených tabulek.

Jako pomůcka pro určení taxonomického druhu byla použita odborná literatura. K měření obvodu kmene posloužilo pásmo. Tento údaj se měřil ve výšce 1,3 m, v případě více kmenů bylo měřeno tam, kde to bylo možné a v tabulkové části pak uvedeno, že se jedná o polykormon. Výška jednotlivých dřevin byla zaměřena výškoměrem, takže přesně, proto nebylo potřeba využít kategorií, které uvádí prof. Machovec ve své metodice z roku 1982. Ke stanovení šířky koruny bylo použito pásmo, přičemž byla změřena nejdelší část koruny. Pro určení věkové kategorie a sadovnické hodnoty byly použity parametry dle výše zmíněné metodiky.

Posledním nezbytným krokem bylo nashromážděné údaje zkontrolovat, přenést do elektronické podoby a na základě nich vytvořit pak mapu inventarizovaných dřevin. Ta je zakreslena v příloze č. 4.

Po zhodnocení inventarizačních tabulek podle prof. Machovce bylo zjištěno, že se parková úprava v Horním Maršově nalzá v zanedbaném stavu, který je zapříčiněn dosavadní sporadickou údržbou. Z inventarizačních tabulek vyplývá, že dřeviny jsou často proschlé, napadené houbovými chorobami a nějakým způsobem poškozené, ať už mírně nebo velmi silně. Proto je nutné v parku provést následná pěstební opatření stávajících dřevin. Jedná se převážně o bezpečnostní a zdravotní řez, popř. o úplné odstranění z důvodu velmi silného poškození nebo odumření. Z grafů uvedených výše v textu vyplývá, že se v parku nacházejí velmi hodnotné dřeviny, převážně listnaté, stáří jedinců převyšuje věkovou hranici 100 a více let a čteně je zde zastoupen i rod modřínu (*Larix*). Celkový potenciál parku je prozatím stabilní, ale pokud se ponechá nadále minimální údržbě, dojde tak po pár letech pravděpodobně k jeho zániku.

K hodnocení současného stavu dřevin byly přiloženy následující inventarizační tabulky. Obsahují názvy a kódy jedinců, vyskytujících se v parku, hodnocené atributy a poznámky k aktuálnímu stavu. Tabulky a mapa budou rovněž zveřejněné na veřejném portálu www.hsrs.cz/mapserv/czu_dhtml/.

Název dřeviny	Kód dřeviny	Obvod kmene (cm)	Šířka koruny (m)	Výška dřeviny (m)	Věk	Sadovnická hodnota	Poznámky
<i>Acer campestre</i> L.	Acecam004	283	13	26	60 - 100	3	Jednostraně vyvinutá koruna, naklonění kmene
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse001	278	12	17	60 - 100	2	suché větve v koruně
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse002	200	8	13	40 - 60	3	Suché větve v koruně
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse003	210	12	30	60 - 100	3	Prorůstání koruny druhým jedincem
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse005	pol.	6	11	10 - 20	5	Polykormon, odstranění
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse006	124	8	16	10 - 20	3	
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse007	150	6	23	40 - 60	3	Suché větve v koruně
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse008	261	15	16	60 - 100	3	Dvoj kmen, který je srostlý k sobě
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse009	293	14	18	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse010	127	10	17	20 - 40	2	Suché větve v koruně
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Acepse011	123	8	15	20 - 40	3	Suché větve v koruně
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Aeship001	276	11	22	60 - 100	2	Suché větve v koruně
<i>Alnus glutinosa</i> 'Laciniata' Willd.	Alnglu001	198	12	16	60 - 100	3	Suché větve v koruně, suchý terminál
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	Alnglu002	102	5	15	20 - 40	5	Proschlá koruna, odstranění
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	Alnglu003	135	10	16	20 - 40	3	Suché větve v koruně
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Cassat001	73	8	10	60 - 100	2	Suché větve v koruně, více kmen 7Ks
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea' Mill.	Fagsyl002	381	15	25	100 a více	2	Útvary na bázi kmene
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea' Mill.	Fagsyl003	370	15	27	100 a více	2	Suché větve v koruně, útvar na bázi kmene
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea' Mill.	Fagsyl004	356	14	27	100 a více	1	perspektivní jedinec, suché větve v koruně
<i>Fagus sylvatica</i> 'Pendula' (Lodd.) Dippel	Fagsyl001	303	10	17	100 a více	3	Útvary na bázi kmene, suché větve v koruně výskyt vějířovky
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc003	195	8	26	60 - 100	3	Rána na kmene, suché větve v koruně
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc002	383	12	26	100 a více	3	Tlakové větvení
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc001	394	14	26	100 a více	3	Suché větve v koruně, tlakové větvení
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc004	350	10	30	100 a více	3	Prasklá horní část terminálu
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc005	360	10	29	100 a více	3	Boulení na bázi kmene
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc006	377	12	33	100 a více	3	Suché větvení v koruně
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc007	183	10	32	60 - 100	3	Naklonění kmene, suché větve v koruně
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc008	358	12	32	100 a více	3	Jednostraně vyvinutá koruna, provedení redukce koruny
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc009	217	12	24	60 - 100	2	Suché větve v koruně
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc010	210	12	22	60 - 100	3	Útvar na bázi kmene
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc011	146	8	21	60 - 100	4	Odstranění
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fraexc012	118	8	21	40 - 60	3	suché větve v koruně
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Pruavi001	pol.	15	8	20 - 40	3	Suché větve v koruně
<i>Quercus robur</i> L.	Querob001	268	10	25	100 a více	2	Naklonění kmene, suché větve v koruně
<i>Quercus robur</i> L.	Querob002	288	12	25	100 a více	1	Suché větve v koruně
<i>Quercus robur</i> L.	Querob003	232	10	10	100 a více	1	Suché větve
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Tilcor001	313	12	19	100 a více	3	Chybí terminál, suché větve v koruně
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla002	268	10	33	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla003	244	12	30	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla004	300	15	30	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla005	230	10	30	100 a více	3	Suché větve v koruně, mírné naklonění kmene
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla006	113	5	17	20 - 40	3	Výmladky na kmene
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla007	104	8	12	10 - 20	3	Zdravý jedinec
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla008	104	8	12	10 - 20	2	
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Tilpla009	205	13	20	60 - 100	4	Rozlomená koruna, odstranění

Tabulka č. 2 – Inventarizační tabulka listnatých stromů

Název dřeviny	Kód dřeviny	Obvod kmene (cm)	Šířka koruny (m)	Výška dřeviny (m)	Věk	Sadovnická hodnota	Poznámky
<i>Chamaecyparis obtusa</i> (Siebold & Zucc.) Endl.	Chamobt001	85	4	9	20 - 40	3	Odstranění
<i>Chamaecyparis</i> Sp.	Cham002	50	1	6	10 - 20	4	Odstranění
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec001	260	8	42	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec002	280	8	42	100 a více	3	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec003	300	8	44	100 a více	3	Mírné naklonění kmene, suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec004	260	8	42	100 a více	3	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec005	278	8	42	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec006	241	8	42	100 a více	2	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec007	270	10	32	60 - 100	2	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec008	260	9	31	60 - 100	3	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec009	275	10	32	60 - 100	2	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec010	120	6	17	20 - 40	3	Perspektivní jedinec
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec011	83	4	22	10 - 20	3	Odstranění
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec012	148	10	25	20 - 40	3	Suché větve v koruně
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec013	121	8	23	20 - 40	5	Odstranění
<i>Larix decidua</i> Mill.	Lardec014	132	6	23	20 - 40	3	Suché větve v koruně
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi001	123	6	17	20 - 40	3	Odstranění
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi004	174	8	27	60 - 100	3	
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi005	190	10	28	60 - 100	3	
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi006	135	6	25	40 - 60	5	Proschlá koruna, odstranění
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi007	144	6	23	40 - 60	3	
<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	Picabi009	73	4	16	20 - 40	3	
<i>Picea omorika</i> (Pančić) Purk.	Picomo008	72	2	16	10 - 20	3	
<i>Picea pungens</i> Engl.	Picpun002	103	4	13	20 - 40	5	Odstranění
<i>Picea pungens</i> Engl.	Picpun003	145	5	16	20 - 40	4	Suché větve v koruně, jednostraně vyvinutá koruna, odstranění
<i>Pinus strobus</i> L.	Pinstr001	183	6	30	60 - 100	4	Suchá část koruny, jednostraně vyvinutá
<i>Pinus strobus</i> L.	Pinstr002	95	3	10	10 - 20	5	Suchý terminál, odstranění
<i>Pinus strobus</i> L.	Pinstr003	250	12	28	60 - 100	3	Suché větve v koruně
<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	Psemen001	215	10	19	20 - 40	4	Dvojkmen, tlakové větvení, suchý terminál, odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc001	50	2	7	20 - 40	4	Odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc002	65	4	9	20 - 40	3	Odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc003	100	4	10	20 - 40	4	dvojkmen, odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc004	110	4	10	20 - 40	4	dvojkmen, odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc005	70	5	10	20 - 40	3	Odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc006	90	3	9	20 - 40	4	Odstranění
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Thuocc007	81	3	6	20 - 40	4	Odstranění

Tabulka č. 3 – Inventarizační tabulka jehličnatých stromů

Název dřeviny	Kód dřeviny	Šířka koruny (m)	Výška dřeviny (m)	Sadovnická hodnota	Poznámky
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Syrvul001	3	0 - 5 (2,5)	2	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Syrvul002	2	0 - 5 (2)	2	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Syrvul003	2	0 - 5 (2,5)	3	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Syrvul004	2	0 - 5 (2)	3	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Syrvul005	3	0 - 5 (2,5)	3	
<i>Rhododendron</i> L.	Rho001	3	0 - 5 (2,5)	2	
<i>Sambucus nigra</i> L.	Samnig001	2,5	0 - 5 (1,5)	4	
<i>Sambucus nigra</i> L.	Samnig002	4	0 - 5 (3,5)	3	
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb001	1,3	0 - 5 (1,3)	3	živý plot
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb002	1,3	0 - 5 (1,3)	3	živý plot
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb003	1,5	0 - 5 (1,3)	3	živý plot
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb004	1,5	0 - 5 (1,3)	3	živý plot
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb005	1,3	0 - 5 (1,4)	3	živý plot
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	Symalb006	1,3	0 - 5 (1,4)	3	živý plot

Tabulka č. 4 – Inventarizační tabulka keřů

5.2 Návrhové řešení

Tato kapitola obsahuje návrh na budoucí podobu a využití zámeckého parku v Horním Maršově. Za tímto účelem byl zpracován návrh kácení, koncept budoucího využití, návrh obnovy, výsadbový plán a předběžný rozpočet.

5.2.1 Návrh kácení

Návrh kácení byl vyhotoven na základě provedené inventarizace. Je v něm doporučeno kácení 27 dřevin. Většinou se jedná o stromy a keře, které nevyhovují stanovištním podmínkám, kompozici, nemají dlouhodobý předpoklad své existence, jsou poškozené či přímo ohrožují bezpečnost. Největší zásah bude proveden v prostoru před zámekem, kde dřeviny jsou z větší části seschlé a poškozené, což je dáno klimatickými podmínkami a dosavadní údržbou. V krajinářské části bude provedena probírka, jež povede ke stabilizaci zapojených skupin stromů. Razantnější kácení proběhne v jižní části parku, kde by mělo opět dojít k odstranění neperspektivních jedinců. Návrh budoucího kácení je označen v příloze 6.

5.2.2 Koncept

Koncept budoucího využití parku vyplývá z cílů diplomové práce, a to z hodnocení historických podkladů a současného stavu. Zachovává významné dřeviny, které tvoří kompozici parku již od jeho založení. Základní ideou je vytvoření reprezentativních a odpočinkových zón s možností aktivní či pasivní rekreace. Cílem je rovněž seznámit návštěvníky s historickým odkazem zakladatelů parku. Jelikož při analýzách vývoje bylo čerpáno z útržkovitých historických dokumentů, není možné realizovat úplnou obnovu, ale pouze se co nejvíce přiblížit k původní podobě.

Park je rozdělen na tři hlavní části. Střední část, která je rovněž hlavním vstupem do parku je navržena s formální úpravou a její náplní by měla být reprezentativnost. Západní a východní část budou budovány v krajinářském stylu. Návštěvník si zde bude moci zvolit jednu z cest k dílčím celkům (aktivní, relaxační, reprezentativní a klidové zóny).

Hlavní úkolem obnovy parku je vytvoření atraktivního prostoru pro návštěvníky, který bude podněcovat jejich zájem o pasivní či aktivní využití. Celková myšlenka konceptu je založena nejen na vybudování rekreačního místa, ale zároveň počítá s propojením do okolní krajiny a s obnovením dalších cestních sítí, které byly v minulosti velmi významné. Navržený koncept je zaznamenán v příloze 7.

5.2.3 Návrh obnovy

Na základě konceptu byla zpracována studie budoucí podoby parku. Cílem návrhu je vytvořit co nejvěrnější podobu s historickým charakterem a udržet objekt jako významný prvek v krkonošské krajině. Rekonstrukce parku bude zachovávat původní historickou kompozici a obnovovat dosavadní viditelné stavební prvky a významné osy, jež jsou potlačeny stávající vegetací. Zachovány budou kosterní dřeviny. Park bude dále doplněn o cestní síť a mobiliář. Kompozice návrhu je založena na čtyřech důležitých hlavních osách a je rozdělena na tři celky. Plán obnovy ukazuje příloha 8.

První osa je vedena od průčelí zámku k hlavnímu vstupu do parku, který směřuje z ulice Czernínská. Tato hlavní osa je v současné době méně čitelná a je na ní umístěn pozůstatek betonových základů fontány. V návrhu je tento vodní prvek obnoven a osázen kruhovým trvalkovým záhonem např.: *Hosta*, *Alchemilla* a *Aquilegia*. Osu doplní cestní síť, která prostor rozčlení na čtvercové a obdélníkové části v symetrické úpravě. Ty budou obohaceny o parkový trávník s keři a trvalkovými záhony např.: *Hydrangea*, *Syringa* a *Rosa*.

V tomto prostoru dochází podle návrhu rovněž k odstranění některých dřevin, jejichž charakteristický habitus je většinou v důsledku klimatických podmínek poškozen, nebo nevyhovují novému navržené kompozice. Jsou zde však ponechány kosterní dřeviny jako javory (*Acer*) a jasany (*Fraxinus*). V úpravě tohoto prostoru bude zachována pohledová osa spojující zámek s krajinou a výhledy na průčelí zámku. Návrh řešení střední části parku se vrací k formálním úpravám a vychází z historických podkladů.

Východní část bude upravena jako krajinářský park, doplněný o aktivní a rekreační zónu. V odpočinkové oblasti bude vytvořeno klidové zákoutí pro četbu nebo relaxaci, kterou umožní stávající modřiny (*Larix*) vysázené do kruhu. V aktivní části je navržen trávník. Všechny výše zmíněné zóny budou také doplněny o mobiliář a novou výsadbu vegetačních prvků, např.: tisy (*Taxus*), hortenzie (*Hydrangea*), pustoryl (*Philadelphus*) a odrůdy jasanu (*Fraxinus*), buku a borovice. V řešené části budou ponechány kosterní dřeviny jako buky (*Fagus*), jasany (*Fraxinus*) a lípy (*Tilia*). Tyto stromy jsou na stanovišti 100 a více let, proto je potřeba u nich provést některé z péstebních opatření, aby neohrožovali návštěvníky. Budou doplněny dřevinami stejného druhu, tak aby zůstal zachován druhový charakter parku. Nová výsadba by pak postupem času měla nahradit stávající kosterní dřeviny. Cesty budou vedeny mezi hlavními kompozičními celky a některé obohacené o keřové skupiny. Ve východní části, kde se nachází dva vstupy do parku, první z ulice Czernínská a druhý z boku, zůstanou zachovány výhledy na zámek.

Třetí část, která je rovněž navržena v krajinářském stylu, dominují tři hlavní osy, které jsou prozatím potlačeny stávající vegetací. Vedou od zámku až k západní hranici parku a v návrhu jsou obnoveny a doplněny o skupiny a solitéry stromů nebo keřů. Nejsevernější osa je z části lemována alejí jírovců (*Aesculus*), která končí u významného letitého červenolistého buku (*Fagus*). Vedlejší osa, jež začíná u dalšího vstupu do parku a končí u pozůstatku fontány v severní části, protíná všechny tři výše zmiňované hlavní osy a je obohacena o lipovou (*Tilia*) alej. Plán počítá s rekonstrukcí vodního prvku. Z důvodu obnovení cest a zachování výhledů na budovu zámku je v některých partiích nutno kácet. U stávajících vegetačních prvků budou provedena péstební opatření. Kosterní dřeviny budou místy dosázeny novými jedinci, jež zachovávají druhový charakter parku. Celá západní část bude obohacena o trvalkové záhony, skupiny či solitéry keřů a stromů (např.: rododendrony, šeříky, hortenzie, kaliny, pustoryly, duby, jedle), doplněna o mobiliář a rozdělena na aktivní

i relaxační zóny. Navržené cestní sítě vytváří pěší okruh, který umožňuje návštěvníkům volbu trasy. Pro lepší představu o návrhovém řešení byly vytvořeny vizualizace v příloze 12.

5.2.3.1 Využití stávajících stavebních prvků

V parku v Horním Maršově se nachází novorenezanční budova zámku, dva betonové pozůstatky vodních prvků a část kamenné zdi na jižním okraji. Fontány jsou v návrhu obnoveny a jejich podoba se bude přibližovat k dřívějšímu historickému charakteru. Úprava parku počítá se zachováním pohledů a výhledů. Zeď zůstane ponechána a bude využita pro ohraničení parkové úpravy a vytvoření zákoutí.

5.2.3.2 Cestní síť

Jelikož cestní síť v parku je potlačena stávající vegetací, je součástí návrhu její obnova, která vyplývá z terénního průzkumu a z dobových dokumentů. Budou rovněž podpořeny významné kompoziční osy, jež jsou v současné době zčásti zarostlé. Při jejich obnově budou upřednostňovány přírodní povrchy, a to mlatové. Návrh kopíruje stávající terén, proto není nutné provádět terénní modelace. Cesty budou široké 2 m, v některých místech rozšířené až na 6 m. Mlatový povrch tvoří několik vrstev. Na zhutněném původním terénu je 100 mm štěrku, 100 mm štěrkopísku a 50 mm mlatu. Celková mocnost tedy činí 250 mm.

5.2.3.3 Návrh výsadbového plánu

Návrh výsadbového plánu spočívá v dosázení vegetačních prvků, které podpoří dlouhověké kosterní dřeviny a zároveň je v budoucím vývoji parku nahradí. Sortiment byl vybírán s ohledem na klimatické podmínky na stanovišti. Jelikož nebyl dochován žádný soupis, nová výsadba je inspirována stávající zelení a krajinářským parkem u zámku ve Vrchlabí, který vznikl ve stejné době jako ten v Horním Maršově a rovněž byl majetkem rodu Czernímů. Výsadbové plány jsou zaznamenány v příloze 9, 10 a 11.

Seznam navržených rostlin						
číslo	Název	Výška/m	Šířka/m	Doba kvetení	Brava květu	Počet kusů
1	<i>Viburnum rhytidophyllum</i>	2-3m	3,4	VI	bílá	6
2	<i>Taxus media</i> 'Densiformis'	2	3,5			6
3	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Annabelle'	1,5	1,5	VIII - IX	Bílá	3
4	<i>Philadelphus</i> 'Lemonei'	1,2	1	VI - VII	bílá	3
5	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	20	15	IV - V	nenápadné	2
6	<i>Fraxinus excelsior</i> 'Jaspidea'	15	15	IV - V	nenápadné	3
7	<i>Pinus strobus</i>	50	10			3
8	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,2	2	VI	světle fialová	5
9	<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Darts Gold'	2	1,5	VI	bílé	3
10	<i>Philadelphus coronarius</i> 'Aureus'	1,5	1,5	V - VI	bílá	6
11	<i>Rhododendron</i> 'Shamrock'	0,6	0,5	IV - V	žluté	3

Tabulka č. 5 – Přehled navržené výsadby ve východní části parku

číslo	Název	Výška/m	Šířka/m	Doba kvetení	Brava květu	Počet kusů
1	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Grandiflora'	2	2	VIII - IX	bílé	12
2	<i>Rhododendron</i> 'Ledikanense'	0,6	1	IV - V	fialové	3
3	<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Diabolo'	3	2,5	VI - VII	růžová	5
4	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,2	2	VI	světle fialová	2
5	<i>Viburnum lantana</i>	3	2	V - VI	bílá	6
6	<i>Weigelia florida</i>	3	2	V - VI	červená	5
7	<i>Weigelia florida</i> 'Carnaval'	2	2	V - VI	bílorůžová	3
8	<i>Spiraea cinerea</i> 'Grefsheim'	1	1	IV - V	bílé	11
9	<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Diabolo'	3	2,5	VI - VII	růžová	7
10	<i>Tilia cordata</i> 'Greenspire'	12	5	VI - VII	smetanové	6
11	<i>Abies concolor</i>	20	5			2
12	<i>Spiraea nipponica</i> 'Snowmound'	2	2	V - VI	bílá	11
13	<i>Rosa glauca</i>	2,5	2	VI - VII	ružové	3
14	<i>Philadelphus coronarius</i> s 'Variegatus'	1,5	1,5	V - VI	bílá	3
15	<i>Quercus robur</i>	35	15	IV - V	nenápadné	2
16	<i>Aesculus hippocastanum</i>	25	15	V - VI	bílorůžové	10
17	<i>Philadelphus coronarius</i>	3	2	V - VI	bílé	6
18	<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum'	3	2	V	bílé	2
19	<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Darts Gold'	2	1,5	VI	bílé	3
20	<i>Hosta</i> 'Francis Williams'	0,6	0,8	VI - VII	fialová	15
21	<i>Bergenia cordifolia</i>	0,8	0,5	IV - V	vínová	7

Tabulka č. 6 – Seznam navržené výsadby v západní části parku

Seznam navržených rostlin						
číslo	Název	Výška/m	Šířka/m	Doba kvetení	Brava květu	Počet kusů
1	<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	1,2	2	VI	světle fialová	4
2	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Grandiflora'	2	2	VIII - IX		2
3	<i>Alchemilla mollis</i>	0,4	0,8	V - VI	žlutá	9
4	<i>Hemerocallis</i> 'Joan Senior'	0,7	0,5	VII - VIII	smetanovotůžové	5
5	<i>Aquilegia</i> 'Winky Red&White Double'	0,4	0,4	V - VI	vínové	5
6	<i>Aruncus aethusifolius</i>	0,3	0,5	VI - VII	smetonové	4
7	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Otto Luyken'	1	1	IV - V	bílá	4
8	<i>Rhododendron</i> 'Shamrock'	0,6	0,5	IV - V	žluté	3
9	<i>Viburnum rhytidophyllum</i>	2-3m	3,4	VI	bílá	3
10	<i>Taxus media</i> 'Densiformis'	2	3,5			4
11	<i>Spiraea japonica</i> 'Shirobana'	0,8 - 1	1	VII - VIII	růžovobílé	6
12	<i>Hydrangea arborescens</i> 'Annabelle'	1,5	1,5	VIII - IX	Bílá	4
13	Růže stromková - <i>Rosa</i> 'Kimono'	1	0,7	VII - VIII	růžová	16
14	<i>Rosa</i> 'Lovely Fairy'	0,6	1	VI - VIII	růžová	20
15	<i>Hosta</i> 'Francis Williams'	0,6	0,8	VI - VII	fialová	4
16	<i>Bergenia cordifolia</i>	0,8	0,5	IV - V	vínová	8

Tabulka č. 7 – Přehled navržené výsadby před zámkem

5.2.3.4 Návrh mobiliáře

Důležitou součástí návrhu je i mobiliář. Ten byl vybírán z dostupného internetového katalogu firmy ADVAS s.r.o a inspirován mobiliářem parku ve Vrchlabí. V nabídce byly dvě vhodné lavičky „Fun“ a „Shonbrunn“. Nakonec byla zvolena lavička s čistými liniemi s černým kovovým rámem a dřevěnou výplní o rozměrech 150 x 60 x 73 cm o hmotnosti 60 kg. Následně byl vybrán kovový odpadkový koš se zinkovým základem s černým nástřikem obložený dřevem, který má vysokou odolnost vůči klimatickým podmínkám. Jeho rozměry jsou 755 x 400 mm a objem přibližně 37 l. Všechny použité materiály jsou ošetřeny speciálním nátěrem proti vlivům klimatických podmínek.

Obrázek 28: Mobiliář

zdroj: www.vyroba-advas.cz

5.2.3.5 Ekonomický přehled

Na základě návrhu byl zpracován předběžný rozpočet rekonstrukce parku. Vyplývá z něj, že největší investice by byla potřeba na založení cestní sítě a obnovu technických složek parku, pro kterou byla využita kalkulace firmy ProBuild. Nacenění sortimentu rostlin vychází z katalogů Okrasné dřeviny v Podkrkonoší a Školní lesní podnik v Kostelci nad Černými lesy. Mobiliář byl vybírán z cenové nabídky firmy Advas s.r.o. a provedení realizace z ceníku práce firmy Zahradnictví Polička. Podrobná kalkulace realizace je uvedena v tabulkách č. 8, 9 a 10.

Název	počet/ks	cena Kč s DPH/ks	cena Kč s DPH celkem	Poznámka
<i>Abies concolor</i>	2	2000	4000	výška - 2-2,5 m, s balem
<i>Aesculus hippocastanum</i>	10	1200	12000	Vk, ob - 10-12 cm, s balem
<i>Alchemilla mollis</i>	9	35	315	šířka květináče - 9 cm
<i>Aquilegia</i> 'Winky Red&White Double'	5	35	175	šířka květináče - 9 cm
<i>Aruncus aethusifolius</i>	4	66	264	šířka květináče - 14 cm
<i>Bergenia cordifolia</i>	15	35	525	šířka květináče - 9 cm
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	2	1200	2400	pyr 2m, v- 2-2,5, s balem
<i>Fraxinus excelsior</i> 'Jaspidea'	3	2500	7500	Vk, ob - 10-12 cm, ko - 45 l
<i>Hemerocallis</i> 'Joan Senior'	5	80	400	šířka květináče - 14 cm
<i>Hosta</i> 'Francis Williams'	19	66	1254	šířka květináče - 14 cm
<i>Hydrangea arborescens</i> 'Annabelle'	7	148	1036	ko - 5l, v 1 m
<i>Hydrangea paniculata</i> 'Grandiflora'	14	450	6300	ko - 20l, v 1 m
<i>Philadelphus coronarius</i>	6	55	330	ko - 2l, v 0,4 m
<i>Philadelphus coronarius</i> 'Aureus'	6	85	510	ko - 2,5l, v 0,4 m
<i>Philadelphus coronarius</i> 'Variegatus'	3	240	720	ko - 5l, v 1,3 m
<i>Philadelphus</i> 'Lemonei'	3	122	366	ko - 2l, v 0,3 m
<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Darts Gold'	6	420	2520	ko - 20 l, v 1 m
<i>Physocarpus opulifolius</i> 'Diabolo'	12	450	5400	ko - 20 l, v 1 m
<i>Pinus strobus</i>	3	1200	3600	v 1,5 - 2 m, s balem
<i>Prunus laurocerasus</i> 'Otto Luyken'	4	75	300	ko - 2l, v 0,4 m
<i>Quercus robur</i>	2	1500	3000	Vk, ob - 10-12 cm, s balem
<i>Rhododendron</i> 'Ledikanense'	3	240	720	ko - 5 l, v 0,4 m
<i>Rhododendron</i> 'Shamrock'	6	199	1194	ko - 2,5 l, v 0,3 m
<i>Rosa</i> 'Lovely Fairy'	20	75	1500	ko - 2,5 l, v 0,3 m
<i>Rosa glauca</i>	3	98	294	ko - 5l, v 0,5 m
Růže stromková - <i>Rosa</i> 'Kimono'	16	423	6768	ko - 1,5, v 1 m
<i>Spiraea cinerea</i> 'Grefsheim'	11	55	605	ko - 2,5 l, v 0,4 m
<i>Spiraea japonica</i> 'Shirobana'	6	55	330	ko - 2,5 l, v 0,4 m
<i>Spiraea nipponica</i> 'Snowmound'	11	55	605	ko - 2,5 l, v 0,4 m
<i>Syringa meyeri</i> 'Palibin'	11	340	3740	ko - 5l, v 0,8 m
<i>Taxus media</i> 'Densiformis'	10	105	1050	ko - 2,5l, v 0,6 m
<i>Tilia cordata</i> 'Greenspire'	6	1500	9000	Vk, ob - 10-12 cm, s balem
<i>Viburnum lantana</i>	6	280	1680	ko - 15 l, 1 m
<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum'	2	55	110	ko - 2,5l, v 0,5 m
<i>Viburnum rhytidophyllum</i>	9	145	1305	ko - 7l, v 1 m
<i>Weigela florida</i> 'Carnaval'	3	85	255	ko - 2,5 l, v 0,5 m
<i>Weigela florida</i>	5	85	425	ko - 2,5 l, v 0,5 m
celkem cena s DPH			82 496 Kč	

Tabulka č. 8 – Náklady spojené se sortimentem rostlin

Technické prvky (Firma - ProBuild)		
Název	m2/ks	Cena Kč s DPH
Založení nezpevněných cest a ploch včetně pomocného materiálu	2536 m2	1 135 496
Obnova vodních prvků včetně pomocného materiálu	2ks	1 489 053
Mobiliář včetně jeho zřízení		196 086
Parková lavička	22 ks	108 306
Odpadkový koš	22 ks	87 780
celkem		2 820 635 Kč

Tabulka č. 9 – Náklady spojené s technickými prvky

Realizace (Firma - Zahradnictví - Polička)			
popis položky	množství /ks	cena MJ	cena celkem/Kč
odtranění dřevin	27	4 850 Kč	130 950
Bezpečnostní a zdravotní řež	54	4 104 Kč	221 616
výsadba listnatého stromu včetně pomoc. material.	25	490 Kč	12 250
hloubení jamek	25	390 Kč	9 750
výsadba keřů včetně pomocného materiálu	210	22 Kč	4 620
hloubení jamek	210	18 Kč	3 780
výsadba trvalek včetně pomocného materiálu	57	5 Kč	285
hloubení jamek	57	8 Kč	456
založení trávníků včetně pomocného materiálu	650 m2	35 Kč	22 750
celkem s DPH			406 457 Kč

Tabulka č. 10 – Náklady spojené s realizací

Celkové náklady na provedení realizace pro vybranou část zámeckého parku v Horním Maršově, které zahrnovaly sortiment dřevin, založení a obnovení technických prvků, mobiliář a následné provedení byly odhadnuty na 3 309 588 Kč.

Celkové náklady na realizaci parku v Horním Maršově	
název položky	cena s DPH/Kč
Sortiment rostlin	82 496
Technické prvky	2 820 635
realizace	406 457
celkem s DPH	3 309 588 Kč

Tabulka č. 11 – Celkové náklady

6 Diskuze

Parková úprava v Horním Maršově je součástí historické dominanty (zámku) v krkonošské krajině. V této podhorské lokalitě je takovýchto míst více, dá se však konstatovat, že následkem minulých dob jsou zanedbané. Je možno předpokládat, že vlastnické právo, které bylo dřívějším majitelům upřeno, znamenalo pokles až do nynější podoby. Společnost si stanovila jiné priority a méně cenným objektům nevěnovala příliš pozornost. V současné době se naštěstí většina z nich díky zájmu místních spolků renovuje. K tomu jsou využívány ve velké míře různé dotace. Pokud jde o lokalitu Horního Maršova, jedná se například o hrádek Aichelburg, křížovou cestu na Svatou Horu a kostel Nanebevzetí Panny Marie s farou.

Tato diplomová práce se zabývá obnovou jednoho zanedbaného objektu, zámeckého parku v Horním Maršově. Vybraný postup rekonstrukce vyplývá z historických analýz a hodnocení stávajícího stavu. Návrh obnovy usiluje o co nejbližší napodobení původního historického charakteru parku, protože však nebylo dochováno mnoho archivních materiálů, nejedná se o rekonstrukci přesnou, ale velmi podobnou. Plán výsadby byl inspirován parkem u zámku ve Vrchlabí, neboť ten vznikl ve stejném období, měl stejného majitele (rod Czernínů) a na rozdíl řešeného místa byl udržován a zachoval si původní historický rastr.

Hodnocení současného stavu bylo prováděno podle metodiky prof. Machovce (1982), protože bylo zapotřebí výsledky inventarizace nahrát do systému www.hsrs.cz/mapserv/czu, což tato metodika umožňuje. V porovnání s metodikou od prof. Pejchala (2008), je zvolený postup přehlednější, srozumitelnější a pro tuto práci zcela postačující.

Literární rešerše je věnována vývoji zahradní architektury od baroka až po současnost, neboť v těchto obdobích byl park v Horním Maršově budován a měněn. Podrobněji se přehled zabývá přírodně krajinářským parkem, protože v tomto duchu byl sledovaný objekt vytvořen.

Po zhodnocení archivních materiálů byl vypracován návrh, jehož pozitivem je přihlídnutí k historickým odkazům zámku a parku. Vybrané řešení poukazuje na historické hodnoty parku a vhodně doplňuje barokně klasicistní zámek. Bylo však přihlídnuto i k finanční stránce, proto projekt není založen na radikálních úpravách, ale řeší pouze nezbytné, jakými jsou navržení výsadbového plánu a mobiliáře, technické prvky a obnova potlačených

kompozičních os, jež v minulosti plnily důležitý prvek v parkové úpravě, za pomoci stávající vegetace.

Cílem návrhu bylo vytvořit pro návštěvníky pasivní i aktivní rekreaci a využitím parku tak plnit potřeby zejména místních obyvatel. Projekt zároveň poukazuje na historický odkaz. Může být přínosem pro budoucího majitele, který musí při koupi zámku počítat i s úpravou parku. Bude uložen na obecním úřadě v Horním Maršově a tím pádem volně přístupný. Lze ho rovněž použít jako podklad pro žádost o poskytnutí dotace.

V minulosti bylo vytvořeno několik návrhů na využití zámku a přilehlých prostor, které však nezohledňovaly původní charakter. Protože také byly velmi finančně náročné, nikdy nebyly uskutečněny.

V případě, že by se budoucím majitelem stala opět obec, o čemž je v současné době diskutováno, mohla by být součástí návrhu také programová náplň. Konkrétně by se jednalo o využití zámku a parku pro různé kulturní akce. Pokud by se podařilo získat dostatek finančních prostředků, dalo by se vysázet více trvalkových záhonů, v přední části před vchodem do zámku by mohl být udržován parterový trávník s letničkovými ornamenty a zlepšil by se celkový režim péče o tento objekt.

7 Závěr

Park u zámku v Horním Maršově, jehož vývoj a rekonstrukce jsou v diplomové práci řešeny, se řadí k cenným objektům a jistě zaujme mnoho obdivovatelů takovýchto starých míst. Literární rešerše pojednává o zahradním umění od baroka po současnost. Podrobněji řeší vývoj zahradních krajinářských parků a okrajově se věnuje i výsadbě dřevin v jednotlivých obdobích.

Pro hodnocení veškerých podkladových údajů, byly zpracovány také terénní průzkumy a analýzy týkající se stávajícího stavu sledované lokality, z nichž je zřejmé, že se na území vykytují nejvíce fylit a svor, přičemž půdním typem je rendzina a potencionální přirozenou vegetaci tvoří bučiny s kyčelnicí devítilistou. Zámecký park se nachází v nadmořské výšce 600 m a v klimatické oblasti, která je chladná, ale zároveň bohatá na srážky.

V práci byly posouzeny archivní dokumenty a na základě nich byl interpretován vývoj parku. Velká část materiálů byla spálena nebo odcizena, proto bylo čerpáno pouze z útržkovitých literárních zmínek a rozhovorů s pamětníky a místními znalci. Při analýzách byla rovněž věnována pozornost architektuře zámku, vegetačním prvkům a technickým složkám parku. Bylo zjištěno, že okolí zámku bylo vždy rozděleno na krajinářskou a formální úpravu, ve které dominovala hlavní osa od průčelí zámku k hlavní bráně.

Pro zhodnocení souřadného stavu byla provedena inventarizace podle metodiky prof. Machovce (1982). Vyhotoveny byly inventarizační tabulky a grafy, ze kterých je patrné, že parková úprava je v současné době minimálně udržována a nacházejí se zde dominantní solitéry, které utvářejí kompozici parku. Park i zámek byly dlouhá léta nedoceny a jejich momentální zanedbaný stav je z velké míry výsledkem upřených vlastnických práv.

Zjištěné poznatky historických analýz a současného stavu byly zohledněny při plánu rekonstrukce. Ta je navrhována podle dochovaných archivních materiálů, zachovává cenné exempláře a vytváří aktivní i pasivní rekreaci pro návštěvníky. Také je doporučen seznam výsadbového materiálu a mobiliář, vyplývající z charakteru parku. Cílem konceptu je udržet památku v dobrém stavu i pro budoucí generace. Problémem a nedostatkem řešeného prostoru jsou finanční prostředky, jež celková obnova a další péče vyžadují. To bylo ovšem v navrženém projektu zohledněno.

8 Seznam použité literatury

Biogeografické členění České republiky. Editor Martin Culek. Praha: Enigma, 1996. ISBN 80-853-6880-3.

Bělina, Pavel. *Dějiny evropské civilizace*. 4., upr. vyd. Praha: Paseka, 2002. 690 s. ISBN 80-7185-473-5.

Clark, H. Frank. (1980). *The English Landscape Garden*. Gloucester: Alan Sutton. 77 s.

Carl, F. E. (1956). *Kleinarchitekturen in der Deutschen Gartenkunst*. Berlin: Henschel Verlag, 144 s.

Dokoupil, Z. 1957. *Zahrada a park v historickém vývoji*, vyd. Státní nakladatelství v Praze, 120 s.

Hunt, John Dixon. 1991. *The Garden and the Picturesque in England*, London: Thames and Hudson. 406 s. ISBN 9780262581318

Hieke, K. 1984. *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 464 s. ISBN: 3670-04/40-07-036-84.

Hallbaum, Franz. 1927. *Der Landschaftsgarten. Sein Entstehen und seine Einführung in Deutschland durch Friedrich Ludwig von Scekell*, München: 272 s.

Kalusok, M. 2004 *Zahradní architektura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press. 192 s. ISBN 80-251-0287-4.

Kelsall, Malcolm. 1991. *Krajiny imaginace. Anglický park v první polovině 19. století*. 16 (3) 139 - 160 s.

Gothein, M. L. Geschichte der Gartenkunst: von der Renaissance in Frankreich bis zur Gegenwart. 4. vyd. Munchen: Eugen Diederichs Verlag, 1997. 505 s.

Gothein, M. L. Geschichte der Gartenkunst II: von der Renaissance in Frankreich bis zur Gegenwart. 4. vyd. Munchen: Eugen Diederichs Verlag, 1926. 506 s.

Kemer, Bruno P. 1995 Stromy: v Evropě zdomácnělé a zavedené druhy. 1. vyd. Praha: Ikar. Průvodce přírodou (Ikar). 287 s. ISBN 80-7176-184-2.

Pacáková - Hošťálková, Božena. 2004. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vyd. Praha: Libri, 2004. 521 s. ISBN 80-727-7279-1.

Otruba, Ivan. 2002. Zahradní architektura: tvorba zahrad a parků. Šlapanice: ERA. 357 s. ISBN 8086517136.

Hurych, V., a kol. 2011. Tvorba zeleně sadovnictví – krajinářství. Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola ve spolupráci s Grada Publishing. Mělník. 303 s. ISBN: 978-80-247-3605-1.

Machovec, J. 1982. Sadovnická dendrologie. Státní pedagogické nakladatelství. Praha. 246s.

Klimeš, Pavel. 2007 Krajina Krkonoš v proměně století: Riesengebirgslandschaft in hundertjähriger Wandlung. Vyd. 1. V Horním Maršově: Pro Správu Krkonošského národního parku vydalo nakl. Veselý výlet. 296 s. ISBN 978-80-902093-1-2.

Dr. Koběřská, L., Dr. Novosadová, O. 1993. Horní Maršov: Zámek, stavebně historický průzkum. Praha. st. 140

Klimeš, Pavel, 2017. Zámek v Horním Maršově. Veselý výlet Krkonoše 49. (zima) 9-20.

Vích, Milan, 2017. Zámek v Horním Maršově. Veselý výlet Krkonoše 49. (zima) 5-25.

Klimeš, Pavel. 2010. Šlechtické rody. Veselý výlet Krkonoše. 34(léto) 6 – 19.

Klimeš, Pavel, Kulichová H. 2011. Co si pamatuje krajina. Veselý výlet Krkonoše. 36 (léto) 18 - 19.

Klimeš, Pavel. 2015. Horní Maršov. Veselý výlet Krkonoše. 44 (léto) 6 – 7.

Klimeš, Pavel. 2016. Umění jako válečná kořist. Veselý výlet Krkonoše. 46 (léto) 25 – 26.

Kuča, Otakar. 1974. Zur Entwicklung der europäischen Park – und Gardenlandschaft. Ein Beitrag zur Theorie und Geschichte des Landschaftbaus. Berlin – Charlottenburg. 100 s.

Newton, Norman T. 1971. Design of the Land. The Development of Landscape Architecture. Cambridge – London: The Belknap Press of Harvard University Press. 714 s. ISBN 9780674198708

Novák, Zdeněk. 2001. Dřeviny na veřejných městských prostranstvích: použití dřevin v ulicích a na náměstích památkově chráněných měst. Praha: JALNA. Odborné a metodické publikace (Státní ústav památkové péče). 32 s ISBN 8086234215.

Pejchal, M. 2008. Arboristika I. Vyšší odborná škola zahradnická a střední zahradnická škola v Mělníku. Mělník. 168 s.

Stibral, Karel. 2005, Proč je příroda krásná? Estetické vnímání přírody v novověku. Praha: Dokořán. 203 s. ISBN 80-7363-008-7

Šantrůčková, Markéta. 2014. Krajinářská tvorba Jana Rudolfa Černína: vznik a vývoj parků v Krásném Dvoře, Jemčině, Petrohradě a Chudenicích. Praha: Karolinum. 313 s. ISBN 9788024623979

Kelly, J. 2004. The Hillier Gardener 's guide to trees and shrubs. London: David and Charles. 640 s. ISBN 0-7153-2021-1

Šafářová, Lucie 2010. Disertační práce. Zhodnocení krajinářské architektury a zahradního umění 19. století se zaměřením na městské parky. Mendelova universita v Brně. 317 s.

Zatloukal, Ondřej. Et in Arcadia ego: = Historické zahrady Kroměříže = Historical gardens at Kroměříž: [výstava: Národní památkový ústav - Územní odborné pracoviště v Brně, Státní zámek - Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži, 10.6.-18.7.2004, Muzeum umění Olomouc, 9.12.2004-6.2.2005]. Olomouc: Muzeum umění, 2004. ISBN 80-85227-62-2.

Geologická mapa ČR. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné

z http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=636120&x=992237&r=2000&s=1&legselect=0

Ceník sortimentu dřevin. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z

<https://kostelec.czu.cz/cs/r-11347-produkty-a-sluzby/r-11360-produkty/r-11371-rostliny-a-zahradnicky-material>

Ceník sortimentu dřevin. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z

http://www.zahradazizka.cz/index.php?sekce=nabidka&id=1&id_podsekce=0&pismo=P&lang=lat&celkem=119&od=51

Ceník realizace. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z <http://www.zahradnictvi-policka.cz/cenik.html>

Mapa vodního hospodářství. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z

http://www.heisvuv.cz/data/webmap/isapi.dll?map=mp_heis_voda&TMPL=AJAX_MAIN&IFRAME=1&LEGEND_HIDE=0&QUERY_SELECTION=1&FULLTEXT_CHECKED=1

Mapa potencionální přirozené vegetace. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné

z <http://mapy.nature.cz/>

Mapa Klimatických oblastí. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z <http://mapy.nature.cz/>

Mapa kontaminovaných míst ČR. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z
<http://kontaminace.cenia.cz/>

Mapa stabilního katastru. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z
http://archivnimapy_cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html

Mapy [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z

Mobiliář. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z www.vyroba-advas.cz

Tropicos [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné na World Wide Web:
<<http://www.tropicos.org/NameSearch.aspx?name=Juniperus&commonname=>>.

GeoPed. Slepá mapa ČR. [on-line]. [cit. 2017-12-1]. Dostupné z
<<http://www.geoped.cz/album/obrysove-slepe-mapy/cr-kraje-jpg/>>.

Mapy.cz. [on-line]. Seznam.cz, a.s. © 2009. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z
<http://www.mapy.cz/#!x=14.579845&y=49.998819&z=12&d=muni_4278_1&t=s&q=Pr%25C5%25AFhonic&qp=10.877561_48.380574_19.999227_51.073719_6&l=15>.

Letecký snímek Horní Maršov. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z
<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9858/horni-marsov/>

Obec Horní Maršov. [on-line]. [cit. 2017-13-1]. Dostupné z <http://www.hornimarsov.cz/>

Oldmaps – staré mapy. I. vojenské (josefínské) mapování – Čechy. [on-line]. © 2001. [cit. 2017-11-3] Dostupné
<http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=1&map_root=1vm&map_region=ce#>.

Oldmaps – staré mapy. II. vojenské (Františkovo) mapování – Čechy. [on-line]. © 2001. [cit. 2017-11-3]. Dostupné z

<http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=ce#>.

Oldmaps – staré mapy. III. vojenské mapování – 1:75 000. [on-line]. © 2001. [cit. 2017-13-2]. Dostupné

z<http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=1&map_root=3vm&map_region=75#>.

9 Seznam samostatných příloh

Příloha 1 – Analýza širších vztahů

Příloha 2 – Analýza současného stavu

Příloha 3 – Kompoziční rozbor

Příloha 4 – Inventarizace

Příloha 5 – Fotodokumentace současného stavu

Příloha 6 – Návrh Kácení

Příloha 7 – Koncept

Příloha 8 – Návrh obnovy

Příloha 9 – Výsadbový plán východní část parku

Příloha 10 – Výsadbový plán před zámkem

Příloha 11 – Výsadbový plán západní část parku

Příloha 12 – Vizualizace

10 Seznam použitých obrázků

Obrázek 1: Mapa I. vojenské mapování 1764 – 1768 (1:28 800) (www.oldmaps.geolab.cz)

Obrázek 2: Mapa II. vojenského mapování 1836-1852 (1:28 800) (www.oldmaps.geolab.cz)

Obrázek 3: Mapa III. vojenského mapování 1877-1880 (1:75:000) (www.oldmaps.geolab.cz)

Obrázek 4: Stabilní katastr 1841 – císařský povinný otisk (www.archivnimapy.cuzk.cz)

Obrázek 5: Povodně z roku 1897 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 6: Vyobrazením zámku a krajiny z roku 1824 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 7: Pohled na krajinu a sakrální objekty roku 1906 (Okresní archiv Trutnov, 2017)

Obrázek 8: Pohled na krajinu z roku 1902 (Okresní archiv Trutnov, 2017)

Obrázek 9: Začlenění zámku do údolí řeky Úpy (Okresní archiv Trutnov, 2017)

Obrázek 10: Pohlednice z roku 1869 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 11: Úprava zámku průčelí 1903 -1910 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017)

Obrázek 12: Úprava zámku 1903 -1910 východního průčelí (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017)

Obrázek 13: Půdorys zámku z roku cca 1903 - 1910 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017)

Obrázek 14: Detail odvodnění (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017, Archiv Zámorsk, 2017)

Obrázek 15: Litografie z roku 1852 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 16: Pohlednice z roku 1907 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017; Archiv muzea Trutnov, 2017)

Obrázek 17: Archivní dokument roku 1910 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 18: Ortofotomapa z roku 1953 (www.kontaminace.cenia.cz)

Obrázek 19: Fotografie z roku cca 1986 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 20: Snímek z roku 1984 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 21: Fotografie východní strany parku z roku 1986 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 22: Východní část krajinářského parku z roku 1987 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 23: Fotografie z roku 1990 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 24: Snímek z roku 1990, západní část parku (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 25: Fotografie z roku 1990 západ část parku (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 26: Snímek z roku 1997 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 27: Fotografie roku 1999 (Soukromý archiv P. Klimeš, 2017)

Obrázek 29: Mobiliář (www.vyroba-advas.cz)

11 Seznam použitých map

Mapa č. 1 - Výřez geologické mapy (www.geology.cz)

Mapa č. 2 – Výřez z pedologické mapy (geoportal.gov.cz)

Mapa č. 3. – Výřez z klimatické mapy (<http://mapy.nature.cz/>)

Mapa č. 4. - Výřez potencionální přirozené vegetace (<http://mapy.nature.cz/>)

Mapa č. 5 - Vodní hospodářství (www.heisvuv.cz)

12 Seznam použitých grafů

Graf č. 1 – Poměr listnatých a jehličnatých dřevin

Graf č. 2 – Porovnání jehličnatých a listnatých stromů

Graf č. 3 – Zastoupení věkové kategorie dřevin

Graf č. 4 – Zastoupení jednotlivých rodů dřevin stromového patra

Graf č. 5 – Zastoupení rodů keřového patra

Graf č. 6 – Sadovnická hodnota

13 Seznam použitých tabulek

Tabulka č. 1 – Sadovnické hodnota

Tabulka č. 2 – Inventarizační tabulka listnatých stromů

Tabulka č. 3 – Inventarizační tabulka jehličnatých stromů

Tabulka č. 4 – Inventarizační tabulka keřů

Tabulka č. 5 – Přehled navržené výsadby ve východní části parku

Tabulka č. 6 – Seznam navržené výsadby v západní části parku

Tabulka č. 7 – Přehled navržené výsadby ve formálně upravované části parku

Tabulka č. 8 – Náklady spojené se sortimentem rostlin

Tabulka č. 9 – Náklady spojené s technickými prvky

Tabulka č. 10 – Náklady spojené s realizací